

6—9 februari

Debatter m. m.

Tisdagen den 6 februari

	Sid.
Meddelande ang. utrikes- och handelspolitisk debatt.....	3
Interpellation av herr Norrby (fp) ang. vissa åtgärder för att förbättra möjligheterna till fritidsfiske, m. m.	3

Onsdagen den 7 februari

Meddelande ang. arbetsplenium onsdagen den 14 februari.....	5
Interpellation av herr Andersson i Örebro (fp) ang. information om mervärdeskatt.....	6
Meddelande om enkel fråga av herr Werner (h) ang. inhämtandet av yttranden över betänkande av KSA-utredningen.....	7

Torsdagen den 8 februari

Svar på frågor av:

herr Ståhl (fp) ang. åtgärder mot brottslig verksamhet av personer som intagits för frihetsstraff.....	8
herr Mellqvist (s) ang. förfarandet vid överväganden rörande om- fattande rationaliseringsåtgärder.....	9
herr Nordstrandh (h) ang. artistförmedlingsverksamheten.....	10
herr Fridolfsson i Stockholm (h) ang. möjligheterna att ta hand om personer som har eller haft för avsikt att beröva sig livet.....	12
herr Jansson (vpk) ang. kvicksilverhalten i fisk.....	14
herr Nordstrandh (h) ang. fasta studiegångar vid de filosofiska fakulteterna.....	19
herr Wiklund i Härnösand (s) ang. samarbetet mellan olika former av räddningstjänst.....	21
fru Marklund (vpk) ang. förutsättningarna för en utvidgad malm- brytning i norra Sverige.....	22

	Sid.
Svar på interpellation av herr Hedin (h) ang. viss begränsning av förbudet mot jakt.....	23
Interpellationer av:	
herr Öhvall (fp) ang. mervärdeskattens utformning.....	31
herr Larsson i Norderön (cp) ang. prioritering av lokaliseringpolitiska insatser framför rörlighetsstimulerande åtgärder.....	31
herr Hedin (h) ang. tillfällig ändring av vissa skördeuppskattningsområden.....	33
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Gustafson i Göteborg (fp) ang. hjälp till dem som drabbats av jordbävningkatastrofen på Sicilien.....	33
fru Kristensson (h) ang. saldobesked rörande studiehjälp.....	34
fru Kristensson (h) ang. rättegångskostnaderna i mål där kronan är part.....	34
fru Sundberg (h) ang. informationen till lärare om från utlandet inflyttade elevers religionstillhörighet.....	34

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 7 februari

<i>Bankoutskottets</i> memorial nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse.....	6
— nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse.....	6
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.....	6
— nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.....	6

Tisdagen den 6 februari

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollen för den 26 nästlidne januari.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att herrar Bengtson i Solna och Ringaby samt fru Lindberg enligt till kammaren inkomna läkarintyg vore sjukskrivna, herr Bengtson i Solna under tiden den 5—den 29 innevarande februari, herr Ringaby under tiden den 5—den 9 februari och fru Lindberg under tiden den 5—den 18 februari.

Herrar Bengtson i Solna och Ringaby samt fru Lindberg beviljades erforderlig ledighet från riksdagsgöromålen.

§ 3

Meddelande ang. utrikes- och handelspolitisk debatt

Herr TALMANNEN yttrade:

En utrikes- och handelspolitisk debatt kommer att hållas torsdagen den 21 mars. Sammanträdet nämnda dag, som inledes med en frågestund, tar därför sin början kl. 10.00 i stället för den preliminärt angivna tidpunkten, kl. 15.30.

§ 4

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 15, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 juni 1965 (nr 186) om lagrådet m. m.

§ 5

Föredrogs, men bordlades åter bankoutskottets memorial nr 1 och 2 samt första lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2.

1* — Andra kammarens protokoll 1968. Nr 6

§ 6

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Jansson* (vpk), till hans excellens herr statsministern angående amerikanska bombplans flygningar över nordiskt område, m. m.,

herr *Wedén* (fp), till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående beskattningen av folkpensionärernas sidoinkomster,

herr *Börjesson* i Falköping (cp), till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående åtgärder för att öka sverigeinformationen i Japan, och

herr *Fredriksson* (s), till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående åtgärder mot silikos.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 7

Interpellation ang. vissa åtgärder för att förbättra möjligheterna till fritidsfiske, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr *NORRBY* (fp), som yttrade:

Herr talman! Fritidsfisket är en av de vanligast förekommande fritidsaktiviteterna i vårt land. Det har som avkopplings- och rekreationsmedel en historiskt dokumenterad effekt, bekräftad av modern medicinsk forskning. Först under de senaste åren har fritidsfiskets verkliga omfattning och betydelse tillnärmelsevis blivit kartlagd. 1962 års fritidsutredning har i sitt första delbetän-

Interpellation ang. vissa åtgärder för att förbättra möjligheterna till fritidsfiske, m. m.

kande (SOU 1964:47) gjort undersökningar och uppskattningar som visar dels att fritidsfiskarnas antal kan räknas i miljoner, dels en i stort sett jämn åldersfördelning hos utövarna. För egen del har jag som intresserad fritidsfiskare sällan sett fritidsfiskets samhällsnyttighet så väl beskriven som i artikeln »Är sportfiske samhällsnyttigt?» av Torsten Sjöström i nr 1/2 1968 av tidskriften Svenskt Fiske—Sportfiskaren, varför jag tillåter mig att hänvisa till denna artikel.

Statens insatser för fritidsfisket står på intet sätt i relation till dettas betydelse eller i relation till statens insatser för andra fritidsaktiviteter. Sålunda har fritidsfiskets främsta organisation, Fiskefrämjandet, med 52 000 medlemmar f. n. ett statsbidrag på 15 000 kronor avseende vissa informationsuppgifter. Möjligen kommer förslag om vidgade statliga åtgärder att läggas fram i fritidsfiskeutredningens betänkande som publiceras inom kort. Fiskefrämjandet har också begärt en bredare undersökning av fritidsfisket.

Den akuta krisen för yrkesfisket, betingad av kvicksilverföroreningar med åtföljande partiella försäljningsförbud, har drabbat även fritidsfisket. Inom parentes sagt borde fritidsfiskeservice kunna bli en givande ny sysselsättning för många arbetslöshetsshotade yrkesfiskare. Förbuden drabbar inte fritidsfisket direkt men syftar till att begränsa konsumtionen av hälsovådlig fisk och har en psykologisk effekt som i praktiken återverkar starkt negativt på möjligheterna att utöva fritidsfiske. 45 vattenområden är f. n. »svartlistade». I dessa ingår 14 kortfiskeområden, huvudsakligen belägna i tätortsregioner, där efterfrågan på fiskemöjligheter är störst. Pågående provtagningar tyder tillsammans med de senaste dagarnas alarmerande uppgifter om en kanske nödvändig sänkning av godtagbar föroreningsgrad i fisk på att förbudet mås-

te utvidgas till avsevärt fler vatten redan före sommaren. Förutsättningarna för fritidsfisket kommer att försämrats ytterligare och kravet på nya vatten som ersättning för de utdömda blir naturligtvis starkt.

Försäljningsförbuden har lett till att Fiskefrämjandet fått utvidga sin informationstjänst kraftigt. Informationen lämnas huvudsakligen till andra än främjandets medlemmar, varigenom en uppenbar brist i den statliga informationsverksamheten täcks. Fiskefrämjandet räknar med att tvingas anställa extra personal under fyra månader i sommar för att denna nytillkommande informationsservice inte skall inkräkta på organisationens löpande arbete. Merkostnaden för enbart den perioden beräknas till cirka 15 000 kronor.

Kvicksilverföroreningen är ju bara ett inslag bland många i den skrämmande förorening som förekommer i våra vatten. Föroreningarna har lyckligtvis inte drabbat alla vattenområden i vårt land, och intensiva insatser göres också för att begränsa föroreningarnas omfattning. Man måste ändå räkna med en under ganska lång tid ytterligare försämrad vattenkvalitet i t. ex. Stockholms skärgård och längs västkusten, d. v. s. två av de ur fritidsfiskesynpunkt väsentligaste regionerna i landet. Här är det framför allt låggradigt renat kommunalt avloppsvatten som förorenar, i andra områden är industriavloppen huvudorsak.

Opinionsbildningen mot fortsatt vattenförstöring måste intensifieras ytterligare och härvid är fritidsfiskarna av erfarenhet en väsentlig aktionsgrupp. Ur miljövårdssynpunkt är det väsentligt att bl. a. denna grupp av friluftsmännskor stimuleras till ytterligare engageman, t. ex. genom dubbelriktad information, systematiserad redovisning av fältobservationer samt andra former av samarbete med myndigheter, organisationer, forskare o. s. v. Kort sagt, fri-

luftsfolket måste engageras ännu mer i kampen mot miljöförstöringen.

Med hänvisning till det anförda anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande frågor:

1. Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att kompensera fritidsfiskarna för de försämringar i möjligheterna att utöva fiske som »kvikksilverförbudena» medför?

2. Är statsrådet beredd att medverka till att Fiskefrämjandets kostnader för information till allmänheten om kvicksilverförorenade fiskevatten täcks med anslag av statsmedel?

3. Vilka övriga tillfälliga och bestående åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att möjligheterna till fritidsfiske inte skall begränsas av vattenföroreningar?

4. Anser statsrådet det motiverat att i ökad omfattning engagera sportfiskare och andra friluftsmänniskor i kampen mot miljöförstöringen?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 18, angående fortsatt disposition av visst äldre anslag inom handelsdepartementets verksamhetsområde, överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 9

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från riksdagens ombudsmän inkommit framställning angående tjänsteorganisationen vid riksdagens ombudsmannaexpedition.

§ 10

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.04.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 7 februari

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 30 nästlidne januari.

§ 2

Meddelande ang. arbetsplenum onsdagen den 14 februari

Herr TALMANNEN yttrade:

Kammarens arbetsplenum onsdagen den 14 februari, som i den preliminära planen utsatts till kl. 10.00 eller 14.00, kommer att börja kl. 14.00.

§ 3

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 18, angående fortsatt disposition av visst äldre anslag inom handelsdepartementets verksamhetsområde.

§ 4

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet en vid utskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan fogad, å bordet vilande skrivelse från riksdagens

Interpellation ang. information om mervärdeskatt

ombudsmän angående tjänsteorganisationen vid riksdagens ombudsmannaexpedition.

§ 5

Föredrogs den av herr *Norrby* (fp) vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående vissa åtgärder för att förbättra möjligheterna till fritidsfiske, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs vart för sig och lades till handlingarna

bankoutskottets memorial:

nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse, och

nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, och

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

§ 7

Interpellation ang. information om mervärdeskatt

Ordet lämnades på begäran till

Herr **ANDERSSON** i Örebro (fp), som yttrade:

Herr talman! Erfarenheterna av den allmänna varuskatten visar att de skattskyldiga som regel inte har möjlighet att *på egen hand* sätta sig in i gällande beskattningsregler. Trots att omsen funnits i åtta år och de skattskyldiga under årens lopp överhopats med tryckta an-

visningar och meddelanden från riksskattenämnd och varuskattekontor, förekommer likväl fortfarande en mängd feltolkningar och missuppfattningar vid tillämpningen av varuskatteförordningen. Detta gäller samtliga skattskyldiga, således inte endast de mindre företagen.

Som ett led i den bl. a. i Örebro län bedrivna försöksverksamheten avseende utökad granskning och information i varuskattefrågor översändes till varje nyregistrerad företagare en skrivelse, varav framgår att han — om han så önskar — kan få hjälp och råd med skatteredovisningen samt att en tjänsteman på varuskattekontoret för detta ändamål är villig att besöka hans företag. Det kan glädjande nog konstateras att rörelseidkarna börjat utnyttja detta erbjudande i sådan utsträckning, att med den personal varuskattekontoret disponerar för försöksverksamheten har kontoret inte möjlighet att tillgodose alla önskemål om »informationsbesök».

En indirekt skatt, som av den skattskyldige skall övervältras på konsumenterna, d. v. s. på allmänheten, kräver en informationsapparat av helt andra mått än en direkt skatt, som skall bäras av den enskilde skattskyldige och inte belasta rörelsen. Vid den allmänna varuskattens införande bortsåg statsmakterna emellertid helt från behovet av information och vägledning gentemot de skattskyldiga.

Den föreslagna mervärdeskatten är som bekant en flerledsskatt, vilket innebär att antalet skattskyldiga kommer att mer än fördubblas; nytillskottet utgöres till övervägande del av mindre företagare. I ett mervärdeskattesystem kommer vidare att inrangeras sådana delar av näringslivet som inte omfattas av den allmänna varuskatten. Redovisningsskyldighet kommer sålunda att åvila såväl jordbrukare som företagare inom byggnadsbranschen (byggmästare, målare, snickare, rörledningsentreprenörer, golvläggare m. fl.), vilka för

Interpellation ang. information om mervärdeskatt

närvarande betraktas som konsumenter och därför inte är registrerade för allmän varuskatt. För sistnämnda kategorier skattskyldiga, vilka ofta själva sköter bokföringen och endast anlitar hjälp vid upprättandet av inkomstdeklarationen, torde redovisningen av mervärdeskatt komma att förorsaka ett avsevärt merarbete. De näringsidkare, som utan ersättning skall uppbära och redovisa mervärdeskatten, bör kunna fordra att de redan från början erhåller ordentlig information och vägledning om såväl beskattningsreglernas tillämpning som sättet för redovisningsskyldighetens fullgörande. Det bör inte få förekomma, att de skattskyldiga genom otillräcklig information från beskattningsmyndigheternas sida av oförstånd lämnar sådana mervärdeskattedeklarationer att de vid en senare kontroll riskerar efterbeskattning eller kanske till och med att ställas till ansvar enligt skattestrafflagen.

För att de skattskyldigas berättigade krav på information och rådgivning i mervärdeskattefrågor skall kunna tillgodose kan lämpligen de blivande motsvarigheterna till varuskattekontoren utrustas med tjänstemän speciellt avsedda för informationsverksamhet, personer med goda bokföringskunskaper samt ingående kännedom om beskattningsreglerna. Starka skäl talar för att kontorens informationsverksamhet bedrivs i renodlad form och inte kombineras med taxeringsrevision. Informationsverksamheten syftar till att på frivillig väg etablera ett förtroendefullt samarbete mellan beskattningsmyndigheten och den skattskyldige.

Denna verksamhet bör omfatta såväl »defensiv» som »offensiv» information, d. v. s. såväl besvarande av telefonförfrågningar, skriftliga förfrågningar och förfrågningar av skattskyldiga vid besök på kontoren som besök på företagen, varvid t. ex. råd beträffande uppläggnings- och räkenskapsböcker, fakturering, kontering och andra problem i

samband med bokföring och skatteredovisning kan lämnas. En aktiv informationsverksamhet bör kunna underlättas genom att informationslämnaren ges rätt att i samråd med den skattskyldige ta del av dennes räkenskaper, utan att det därför skall vara fråga om taxeringsrevision.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande fråga:

Är statsrådet villig att i samband med införandet av mervärdeskatt ge varuskattekontoren förbättrade möjligheter att bedriva informationsverksamhet om den nya beskattningen?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Till bordläggning anmälde

styrelsens för riksdagens förvaltningskontor berättelse för dess verksamhet under år 1967, samt

styrelsens för riksdagens förvaltningskontor skrivelse angående sammanfattande person- och sakregister till riksdagens protokoll med bilagor för åren 1961—1970.

§ 9**Meddelande om enkel fråga**

Meddelades, att herr talmannen tillställts en enkel fråga av herr *Werner* (h) till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående inhämtandet av yttranden över betänkande av KSA-utredningen.

§ 10

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.04.

In fidem

Sune K. Johansson

Torsdagen den 8 februari

Kl. 15.30

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Svar på fråga ang. åtgärder mot brottslig verksamhet av personer som intagits för frihetsstraff

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Ståhl har frågat mig om jag vill medverka till sådana åtgärder från kriminalvårdsstyrelsens sida, att svårt kriminella i allmänhet och narkotikamissbrukare i synnerhet, vilka intagits för frihetsstraff, förhindras att i frihet bedriva svår brottslig verksamhet, bl. a. sådan massfabrikation av narkotika som polisen i dagarna lyckats avslöja i Stockholm.

Herr Ståhls fråga anknyter till ett bestämt fall. Jag anser mig förhindrad att gå närmare in på detta och inskränker mig till att upplysa om att vad som åsyftas är ett fall av avvikande under permission.

Frågan om rymningar från fängvårdsanstalt och om avvikanden som sker under permission från sådan anstalt har tidigare flera gånger diskuterats i riksdagen. I december 1963 hade jag tillfälle att i denna kammare som svar på interpellationer bl. a. av herr Ståhl ingående redovisa min syn på denna fråga. Jag vill försäkra herr Ståhl att kriminalvårdsmyndigheterna nu som tidigare ägnar oavslätlig uppmärksamhet åt säkerhetsaspekterna. Det är så mycket mer angeläget för mig att franhålla detta som den kriminalvårdsdebatt som pågår — i och utanför riksdagen —

numera vanligen förs från helt andra utgångspunkter. Det inträffade belyser vilka svåra avvägningsproblem som man ställs inför i modern kriminalvård.

Vidare anförde:

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Det är självfallet med tillfredsställelse som jag tagit del av det svar justitieministern nu lämnat och i vilket han försäkrar att kriminalvårdsmyndigheterna ägnar oavslätlig uppmärksamhet åt säkerhetsaspekterna. Av tonen i svaret utläser jag att justitieministern har samma inställning och vill fortsätta att följa denna fråga med uppmärksamhet.

Det är ju ganska vemodigt att — som det också antydes i svaret — gång på gång behöva återkomma till dessa frågor. Jag medger emellertid att det här gäller svåra avvägningsproblem. Men det måste ändå finnas sådana fall av interneringar, där någon tveksamhet inte borde behöva råda och där man bl. a. ur samhällsskyddets synpunkt måste tillse att rymningar eller avvikelser under permission inte kan förekomma.

Dessutom — och det är en av anledningarna till att jag har påtalat dessa förhållanden tidigare — tillkommer det ett mycket besvärande merarbete för polisen genom brottslig verksamhet av detta slag, ett merarbete som justitieministern känner bättre till än jag. Det är i allmänhetens ögon något ganska oeffterrettligt att en intern som avviker under permission skall ha möjlighet att i Stockholm etablera en fabrik för tillverkning av narkotika och göra sig miljoninkomster av tillverkningen. Jag har som sagt med tillfredsställelse tagit del

Svar på fråga ang. förfarandet vid överväganden rörande omfattande rationaliseringsåtgärder

av innehållet i svaret och är övertygad om att justitieministern och jag i sak inte har några som helst delade meningar. Det är också väsentligt att både regeringen och riksdagen får tillfälle att säga till svenska folket att inte heller vi anser detta vara den form av samhällsskydd som måste tillämpas i ett pålitligt rättssamhälle som det svenska samhället bör vara.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **KLING**:

Herr talman! Jag vill bara tillägga att rynningsfrekvensen från slutna anstalter har minskat klart under de senaste åren. Däremot händer det tyvärr alltför ofta att de som fått permission inte återvänder. — Men vare sig en person blivit dömd till ett tidsbestämt straff eller till internering måste han förr eller senare slussas ut i det vanliga livet igen, och då har permissionsformen visat sig vara ett mycket värdefullt instrument.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2**Svar på fråga ang. förfarandet vid överväganden rörande omfattande rationaliseringsåtgärder**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **JOHANSSON**, som yttrade:

Herr talman! Herr Mellqvist har frågat mig om jag anser att rationaliseringsåtgärder, som i hög grad påverkar ett helt samhälle, bör komma till stånd endast i anslutning till en bedömning av konsekvenserna för detta samhälle och i nära kontakt med kommunala och statliga myndigheter.

Inskränkningar i sysselsättningen vid basföretag på orter med otillräckligt differentierat näringsliv får ofta svåra samhällsekonomiska och sociala konsekvenser. Det är därför angeläget att

hänsyn tas till allmänna samhällssynpunkter när sådana åtgärder blir aktuella. Kommunala och statliga myndigheter måste informeras så tidigt som möjligt om befarade sysselsättningssvårigheter inom företagen för att man gemensamt skall kunna diskutera lämpliga lösningar, t. ex. en eventuell medverkan från samhällets sida att förebygga eller begränsa driftinskränkningar. För att bl. a. förbättra förutsättningarna i detta avseende har förhandlingar tagits upp mellan arbetsmarknadsstyrelsen och parterna på arbetsmarknaden om övervakning av överenskommelserna beträffande varsel vid nedläggningar och större driftinskränkningar.

Vidare anförde:

Herr **MELLQVIST** (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för det svar han lämnat på min enkla fråga — ett från mina utgångspunkter positivt besked rörande ett stort samhällsspörsmål.

Om jag, herr talman, något får ange bakgrunden till min fråga vill jag säga att i den — som det synes — oundvikliga strukturrationaliseringens spår följer ofta betydande svårigheter för enskilda människor, för orter och för kommuner. Många exempel härpå kan anföras. Nyligen inträffade en sådan händelse i Kopparbergs län, där Fagersta-koncernen dagarna före jul meddelade att man genom att lägga ned en del av verksamheten i Långshyttan och flytta den över länsgränsen till Fagersta ansåg sig kunna rationalisera driften. Det är möjligt att riktigheten av de företagsökonomiska skälen bakom åtgärden inte kan bestridas. Men är inte åtgärden olycklig ur samhällsekonomisk synpunkt?

Om man från ett ettföretagssamhälle med 3 000 invånare flyttar ett par hundra anställda med familjer och räknar med förlusten av viss servicepersonal

Svar på fråga ang. artistförmedlingsverksamheten

innebär det kanske en minskning med tusentalet invånare. Att detta, även om företaget behåller stora delar av anläggningen, såsom nu i Långshyttan, utgör ett hårt slag för orten och försvagar dess möjligheter till utveckling är självklart. Bland annat gäller det möjligheterna till ett skolväsende med tillräcklig valfrihet. Återverkningarna kan även gälla möjligheterna att upprätthålla ett någorlunda tillfredsställande linjeval på gymnasiet — i det aktuella fallet vid Hedemora läroverk — och berör därigenom, liksom ur skattesynpunkt, hela kommunen. Över huvud taget framstår åtgärden som ett hot mot hela bygden och dess befolkning, även om ett visst antal av de anställda kan beredas sysselsättning på annat håll.

Nedläggningen i Långshyttan synes vara ett typiskt exempel på vad som kan drabba en ort med endast ett företag, då detta företag handlar ur strikt företagsökonomiska synpunkter utan att närmare beakta de samhällsekonomiska verkningarna eller möjligheterna att bevara en positiv samhällsmiljö.

Efter att med dessa ord ha motiverat min enkla fråga ber jag att än en gång få tacka statsrådet för svaret.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **JOHANSSON**:

Herr talman! Jag vill endast tillägga att det kommer att tas upp förhandlingar om ett vidgat varselsystem i vilka även kommunerna skall delta. Kommunerna bör också ha rätt att i god tid bli informerade om eventuella nedläggningar eller eventuell expansion som kan föranleda samhällsinvesteringar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3**Svar på fråga ang. artistförmedlingsverksamheten**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **JOHANSSON**, som yttrade:

Herr talman! Herr Nordstrandh har frågat vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att säkerställa den betydelsefulla artistförmedlingsverksamhet som hittills har bedrivits av enskilda artistförmedlingsföretag, för vilka tillstånd har beviljats endast till 1967 års utgång.

Genom att ratificera 1949 års ILO-konvention om avgiftskrävande arbetsförmedling har Sverige åtagit sig att utveckla arbetsförmedling som sker i vinstsyfte. Övergångsvis har dispens dock meddelats för sådan förmedling av bl. a. musiker och artister. I enlighet med uttalande av 1962 års riksdag har dispensmöjligheten upphört vid 1967 års utgång. Förmedling i vinstsyfte är alltså inte längre tillåten.

Däremot kan förmedling av musiker och artister alltjämt bedrivas — utom av den offentliga arbetsförmedlingen — av s. k. organisationsförmedlingar, som visserligen tar ut avgift för förmedlingen men inte arbetar i vinstsyfte. Tillstånd till sådan förmedling ges av arbetsmarknadsstyrelsen, som också fastställer avgiftstaxor och i övrigt har tillsyn över verksamheten. För närvarande bedrivs avgiftsbelagd förmedling av musiker och artister av åtta sådana organisationsförmedlingar med tillstånd av arbetsmarknadsstyrelsen.

Frågan om de lämpligaste formerna för att täcka förmedlingsbehovet i fråga om musiker och artister övervägs sedan en längre tid. Jag har goda skäl att räkna med att frågan inom den närmaste tiden skall kunna lösas på ett tillfredsställande sätt inom ramen för nu gällande bestämmelser.

Vidare anförde:

Herr **NORDSTRANDH** (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för svaret, som är ganska omfattningsrikt; han har ju också haft fjorton dagar att fundera på det. Jag vill

Svar på fråga ang. artistförmedlingsverksamheten

emellertid något kommentera statsrådets svar.

Vad som hänt är följande. För det första har Konsertbolagets artistförmedlingstillstånd upphört att gälla med utgången av 1967. För det andra har arbetsmarknadsstyrelsen meddelat Svenska musikerförbundet att dess tillstånd att bedriva förmedling indrages, om förbundet icke upphör att ta ut expeditiionsavgift för kontraktutskrivning. Det är en mycket omfattande förmedling som Svenska musikerförbundet utövar; enligt den uppgift förbundet har givit rör det sig om en förmedlingssumma av 35 miljoner kronor.

Vad som nu snart återstår är alltså endast den offentliga arbetsförmedlingen. Konsertbyråutredningen ansåg år 1965 att den offentliga förmedlingen långt ifrån hade tillräckliga resurser för att tillåta ett övertagande av privatagenternas förmedlingsverksamhet. Vid förmedling av seriösa tonkonstnärer ställes enligt konsertbyråutredningen, förmedlingsorganet inför problem av stor räckvidd. De insatser, som dessa artister skall fullgöra, »måste nämligen vägas med utgångspunkt i deras konstnärliga skicklighet och lämplighet för de aktuella uppgifterna. En sådan insikt överstiger väsentligt de krav» — summerar utredningen — »som rimligtvis kan ställas på förmedlingstjänstemännen.»

Jag skulle vilja fråga inrikesministern: Är den offentliga arbetsförmedlingen bättre rustad på detta område nu år 1968, eller har det »vakuum i förmedlingssituationen», som konsertbyråutredningen varnade för, uppkommit eller finns det risk för att det uppkommer?

Jag skall inte plåga statsrådet med att efterlysa på vilket sätt han tänker sig att lösa problemet »inom den närmaste tiden», som han säger i svaret, men jag vill åter fråga: Är en tillfredsställande artistförmedlingsverksamhet för handen under den tid — hur lång 2* — *Andra kammarens protokoll 1968. Nr 6*

vet vi inte — som förflyter fram till dess att nya, definitiva bestämmelser kan fastställas?

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Vid de överläggningar som vi haft i detta ärende med framför allt arbetsmarknadsstyrelsen men självfallet också med utbildningsdepartementet har två alternativ framstått som möjliga. Det ena är att den offentliga arbetsförmedlingen och dess speciella avdelning för denna förmedlingsverksamhet rustas upp — förstärkningen måste i så fall bli ganska stor. Det andra är att organisationsförmedlingarna i ökad omfattning och under arbetsmarknadsstyrelsens kontroll tar hand om verksamheten. Det senare alternativet kräver förhandlingar direkt med organisationerna, och sådana förhandlingar kommer vi att påbörja i eftermiddag.

Härefter meddelade herr förste vice talmannen, att herr Jansson begärt ordet; och beslöt kammaren att beträffande denna fråga upphäva den i § 20 mom. 4 kammarens ordningsstadga föreskrivna inskränkningen i yttranderätten.

I enlighet härmed lämnades ordet till

Herr JANSSON (vpk), som yttrade:

Herr talman! Jag vill inte polemisera mot det svar som inrikesministern har givit. Det rymmer olika lösningar, men jag tycker att det framför allt pekar i den riktning i vilken frågan bör lösas. Jag vill endast påpeka att en del av de fackliga organisationer som denna sak berör vill ha till stånd en ändring på detta område och inte längre godkänner den nuvarande formen av förmedlingsverksamhet.

Jag vill erinra om att i sitt remissvar över konsertbyråutredningens betänkande II, »Förmedling av tonkonstnärer», avlämnat den 12 oktober 1965, före-

Svar på fråga ang. möjligheterna att ta hand om personer som har eller haft för avsikt att beröva sig livet

slog Svenska tonkonstnärsförbundet
»att ingen kommersiell förmedling tillåtes verka inom området,

att en statlig konsertförmedlingsbyrå görs till föremål för snabbutredning,

att denna byrå snarast möjligt träder i verksamhet».

Jag skulle kunna anföra flera skäl för att den internationella konventionen om kostnadsfri arbetsförmedling för alla arbetstagare även bör gälla de arbetstagare som vi nu diskuterar. Jag är däremot icke förvånad över att en högerman ställer en enkel fråga av den art som herr Nordstrandh här gjort.

Vidare anförde

Herr **NORDSTRANDH** (h):

Herr talman! Med herr Jansson har jag ingen lust att diskutera i detta sammanhang.

De två alternativ för den framtida utformningen av förmedlingsverksamheten som inrikesministern skisserade är i och för sig övervägbara. I anledning av konsertbyråutredningens betänkande vill jag dock framhålla att man i länder där enbart statligt bedriven tonkonstnärskonst förmedling prövats inte har lyckats ernå en smidigt arbetande förmedlingsorganisation. Jag förutsätter och hoppas att inrikesministern vid sitt ställningstagande studerar de erfarenheter som vunnits på annat håll och drar slutsatser därav. Denna förmedling är, efter vad jag förstår, av en alldeles speciell art och löper inte efter precis samma linjer som övrig arbetsförmedling.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. möjligheterna att ta hand om personer som har eller haft för avsikt att beröva sig livet

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **ASPLING**, som yttrade:

Herr talman! Herr Fridolfsson i Stockholm har frågat om jag ämnar vidta några åtgärder för att i förebyggande syfte ta hand om personer som har eller haft för avsikt att beröva sig livet.

Möjligheterna att snabbt kunna ta hand om personer i akut psykiskt kristillstånd är beroende av flera faktorer, såsom den psykiatriska vårdorganisationen, socialpsykiatrisk verksamhet med familjerådgivning och ökad upplysning om vilka hjälpmöjligheter som finns.

Utbyggnaden av den psykiatriska vården är prioriterad i socialstyrelsens planering enligt riktlinjer som antagits av socialdepartementets sjukvårdsdelegation. För närvarande bedrivs psykiatrisk vård för vuxna vid ett 60-tal sjukhus eller kliniker och för barn och ungdom vid cirka 30 kliniker. Särskilda psykiatriska intagningsavdelningar med resurser för medicinsk behandling av t. ex. förgiftningstillstånd har inrättats vid regionsjukhuset i Linköping och på karolinska sjukhuset. Sådana avdelningar planeras också vid en rad lasarett, bl. a. i Varberg, Nyköping, Gällivare, Danderyd, Huddinge och Skövde. Till dessa intagningsavdelningar avser man att knyta kuratorer som direkt kan ta sig an patienternas sociala problem.

Statsunderstödd försöksverksamhet med familjerådgivning bedrivs vid ett 20-tal byråer i landet.

Ett ökat intresse för förebyggande psykiatrisk verksamhet märks inom arbetslivet. Sådant verksamhet bedrivs t. ex. av statens personalvårdsnämnd, inom industrihälsovården och i samband med inskrivning av värnpliktiga.

Socialstyrelsen planerar under våren 1968 en särskild utbildningsverksamhet angående mentalhygienisk upplysning.

Jag vill slutligen erinra om att vid

Svar på fråga ang. möjligheterna att ta hand om personer som har eller haft för avsikt att beröva sig livet

Södersjukhuset sedan flera år bedrivits en försöksverksamhet för förebyggande av självmord. Resultatet av den hittillsvarande försöksverksamheten bearbetas för närvarande.

Vidare anförde:

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (h):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret på min fråga. Vid riksdagens frågestunder framställs förvisso frågor av de mest skiftande slag och med olika angelägenhetsgrad. Jag har den uppfattningen, herr talman, att den fråga som jag ställt rörande hjälp åt människor som inte längre orkar leva rör en samhällsuppgift av angelägnaste slag. Det gäller ensamma, trötta och sjuka människor som behöver hjälp.

TV:s Focusprogram om självmord, som sändes för drygt en vecka sedan, och de efterföljande presskommentarerna har givit oss skrämmande klara besked. Drygt 1 500 människor dör för egen hand varje år i vårt land. Vi har alltså här en farsot som utsläcker 20 procent flera liv än trafiken gör. Trafikdöden är vi medvetna om. Den får rubriker, och vi satsar med all rätt massor av pengar för att försöka nedbringa trafikolyckornas antal. Döden för egen hand talar vi däremot inte om. Den skriver man inte om, utan tiger självfallet om den. Därför vet vi mycket litet om den.

Naturligtvis är självmorden ett problem för en mycket större grupp människor än den som redovisas i kalla siffror. Trots standardhöjning och ökad trygghet på många områden är det uppseendeväckande många i vårt land som tar sitt eget liv. Många människor har personliga konfliktproblem långt bortom löner, skatter och standard, och en förtvivlad människa anser ibland den enda utvägen vara att för egen hand lämna denna tillvaro.

Samhällets riktpunkt bör väl därför

inte bara gälla människornas sociala och ekonomiska villkor utan även deras psykiska hälsa. Samhället kan inte komma ifrån sitt ansvar för dessa konfliktdrabbade människor. Vad gör man då från ansvarigt samhällspolitiskt håll för att söka åstadkomma en ändring?

Socialministern hänvisar i sitt svar till pågående försöksverksamhet. Det tragiska är dock att under den tid försöksverksamheten pågår mer än 1 500 människor tar livet av sig här i Sverige. Vi använder massmedia för att informera folk om de många former av bidrag som utgår. En möjlighet borde vara att ge hjälp till dessa människor via dessa informationskanaler.

Vi kan väl ändå vara överens om, herr statsråd, att präster, pastorer, läkare och andra som kan hjälpa ensamma och livströtta människor i deras förtvivlade situation måste engageras. Det måste till en samhällsinsats för att komma till rätta med denna vår som någon har sagt, allvarligaste och farligaste sociala sjukdom.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Jag skall inte ta upp några längre debatt med herr Fridolfsson i Stockholm i denna fråga utan skall bara göra några korta kommentarer med anledning av ett par av hans yttranden.

Herr Fridolfsson sade att det måste till samhälleliga insatser. Då vill jag be honom läsa mitt svar en gång till. Samhället har ju inte stått och står inte i dag passivt; denna fråga är tvärtom föremål för stor uppmärksamhet. Det är ju en fråga med djupa dimensioner som rör människorna inte bara i vårt land utan även i andra länder. Praktiskt taget i hela världen pågår en omfattande forskningsverksamhet på området. Litteraturen är riklig, och ämnet är föremål för internationella kongresser och utbyte av rön och erfarenheter.

Svar på fråga ang. kvicksilverhalten i fisk

Målsättningen är att finna de grundläggande orsakerna till självmorden och de bästa förebyggande åtgärderna. Några allmängiltiga slutsatser som kan få praktisk tillämpning har man väl inte fått fram hittills vare sig i Sverige eller utomlands. Snarare har det visat sig att de individuella momenten spelar en mycket stor roll i de enskilda fallen.

Jag är medveten om att vi på detta som på så många andra områden inom den psykiatriska sjukvården behöver vidta ytterligare åtgärder. Så sker också. I mitt kortfattade svar har jag redovisat både de resurser vi har för närvarande och de som vi håller på att skaffa oss genom en fortsatt utbyggnad.

Jag skall här inte ta upp de internationella aspekterna men vill ändå nämna att det inte förhåller sig så att Sverige toppar den internationella självmordsstatistiken. Det finns länder som redovisar högre statistiska siffror. I ett svar för några år sedan i första kammaren framhöll jag att självmordsfrekvensen visserligen har undergått en viss stegring i vårt land, men att det, om man studerar siffrorna för låt mig säga 50 år tillbaka, ändå är en relativt måttlig stegring som har ägt rum.

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (h):

Herr talman! Jag har självfallet aldrig hävdat att det är samhällets skuld att människor tar livet av sig. Att använda internationella statistiska uppgifter för att bevisa att vårt land inte ligger sämre till än andra länder finner jag mindre lämpligt. Det kan man göra beträffande ekonomiska, sociala och liknande frågor; inte när det gäller människor som lämnar denna tillvaro för egen hand. Jag tycker inte att man bör använda den debattekniken i denna fråga.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Jag har icke använt

någon internationell statistik här i dag. Jag har endast pekat på att problemet finns i många andra länder och framhållit att man forskar och på olika sätt strävar efter att finna adekvata metoder på området i praktiskt taget hela världen. Det är detta jag har velat slå fast.

Den mänskliga aspekten bakom varje fall skall jag, herr Fridolfsson i Stockholm, inte ta upp till diskussion. Jag är medveten om att den kurativa verksamheten, kontaktverksamheten och allt som kan ske på det mänskliga planet är något utomordentligt angeläget och viktigt. Jag har också velat framhålla att problemet inte kan lösas enbart genom allmänna och generella åtgärder, utan att insatser måste göras på en rad olika områden.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. kvicksilverhalten i fisk

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Jansson har frågat om jag är beredd att inför kammaren redogöra för departementets bedömning när det gäller kvicksilverhalten i fisk.

Enligt livsmedelsstadgan får vara inte saluhållas som livsmedel, om den genom förorening kan antagas vara otjänlig till människoföda. Tillämpningen av stadgan åvilar hälsovårdsnämnderna. Råd och anvisningar meddelas nämnderna av social- och veterinärstyrelserna, som i första hand utgår från normer som utarbetats av statens institut för folkhälsan. Institutet har — till dess att förhållandena ytterligare klarlagts — ansett att fisk med högre kvicksilverhalt än ett mg per

Svar på fråga ang. kvicksilverhalten i fisk

kg bör betraktas som otjänlig till människoföda. Detta värde har legat till grund för den av social- och veterinärstyrelserna utfärdade rekommendationen om förbud att saluhålla fisk från vissa vattenområden. Storförbrukare har även uppmanats att minska fiskkonsumtionen i de fall då fisken härrör från vatten där kvicksilver släpps ut.

Det tillämpade gränsvärdet är alltså provisoriskt. Om de fortsatta undersökningarna ger anledning därtill kan man följaktligen räkna med att värdet kommer att ändras. Bedömningen av värdet bör enligt min mening även i fortsättningen göras av fackmyndigheterna.

Jag vill nämna att Sverige är det första land som tillämpar ett gränsvärde för kvicksilverhalt i fisk.

Vidare anförde:

Herr JANSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret med vars innehåll jag dock inte är tillfredsställd. Jag tycker att svaret ger en alltför ofullständig bild av situationen.

Att jag framställde en enkel fråga i stället för en interpellation berodde på att jag fann det så angeläget att frågan blev diskuterad medan den var aktuell. Jag vill nu ställa ytterligare ett par frågor. Var den toxikologiska utredning som gjordes förra året felräknad när det gäller kvicksilvervärden som anses skadliga? Har från departementets sida vidtagits åtgärder för att fördröja rekommendationer som statens institut för folkhälsan eller annan vetenskaplig expertis gjort? Jag ställer dessa frågor därför att jag tror att det »rensar luften» om jordbruksministern — eller låt mig i detta sammanhang säga miljöministern — ger besked huruvida det i departementet görs överväganden innan dessa nya undersökningar förs ut. Jag har lyssnat till en rad debatter i frå-

gan, och jag tycker det är nyttigt att det klarläggs, om det finns en benägenhet att fördröja upptäckter.

Jag vill också fråga: Varför har vi i Sverige så länge utgått från japanska data? Varför gör vi inte själva en grundlig utredning, byggd enbart på svenska data? Vi måste vid det här laget ha vetenskapsmän som klarar den saken.

Det pågår nu utredning. Är den tillräcklig och försiggår den med utnyttjande av de bästa forskare och vetenskapsmän vi har, oberoende av om de befinner sig utanför eller innanför de institutionella organ som bär ansvaret på detta område?

Jag är av den meningen att den gräns för kvicksilverhalten som statens institut för folkhälsan har dragit är för hög. Egentligen erkänner man det själv; man anser det inte vara fråga om så att säga ett hygieniskt gränsvärde utan mera — som någon uttryckte det — om ett otjänlighetsvärde, som har tillkommit i en mycket akut situation.

Stämmer inte det? Vore det inte skäl att överväga docent Palmstiernas rekommendation att stänga av ett större antal sjöar och sedan frilista dem allteftersom man finner att kvicksilvervärdena är sådana att fisken kan förtäras utan risk för folkhälsan? Denna miljöförstöring sker ju explosionsartat, och därför måste åtgärderna sättas in i nästan samma takt.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Jag skall gärna svara på de ytterligare frågor som herr Jansson har ställt.

Några försök att fördölja någonting eller fördröja avgörandena har absolut inte gjorts i departementen, vare sig i jordbruksdepartementet, i socialdepartementet eller i något annat departement som kan vara berört. Om herr Jansson inte tror mig på mitt ord i detta avseende, har han naturligtvis möjlig-

Svar på fråga ang. kvicksilverhalten i fisk

het att via konstitutionsutskottet undersöka om det jag säger är riktigt.

När vi tar upp en ny fråga som denna, att undersöka om fisken med hänsyn till kvicksilverförekomst i våra sjöar är lämplig som födoämne, är det klart att vi möter svårigheter. Det är något helt nytt; ingen har försökt sig på det hittills. När man står inför en sådan pionjäruppgift är det väl förstaeligt om det kan inträffa någon malör i sammanhanget. Vad har man att utgå från? Herr Jansson undrar varför man skall hålla sig enbart till japanska undersökningar. Det gör man därför att dessa avser de enda fall där det hittills har kunnat konstateras att kvicksilverförgiftning har förorsakat mycket svåra skador med dödlig utgång.

Jag har tidigare i denna kammare haft tillfälle att redogöra för vad Minamata-katastrofen innebar. Av 60—70 människor som insjuknade till följd av kvicksilverförgiftning dog ungefär halva antalet. Det var verkligen en katastrof, och den föranledde att man i Japan började göra undersökningar beträffande utsläppet från en viss industri, varvid man konstaterade vissa höga kvicksilvervärden. Resultatet publicerades i japanska arbeten och kom självfallet så småningom också under ögonen på svenska forskare. Efteråt har det i en annan japansk undersökning som avsåg ett annat fall påtalats att undersökningarna för Minamata-vatten är gjorda inte, som man förut har trott, på fisk i färskt tillstånd utan på torkad vara. Man har således här i Sverige utgått från ett felaktigt förhållande.

Ingen vill förneka den saken. Såvitt jag vet har de svenska forskare som varit inblandade i debatten erkänt detta. Det var en försummelse att jag inte såg det, yttrade en professor häromdagen. Myndigheterna har naturligtvis kunnat säga att de har baserat sina åtgärder på felaktig information.

Vi får emellertid observera att myndigheterna endast har haft Minamata-

materialet att tillgå och har handlat enligt dess indikationer. Visst kunde man efteråt ha sagt att »nu skall vi omedelbart justera gränsvärdena». Då skulle man komma ned till 0,2 mg i stället för 1 mg per kg. De som hävdar att det lägre gränsvärdet borde tillämpas utgår från att människor konsumerar fisk tre gånger i veckan. Med de utgångspunkter som statens institut för folkhälsan haft, när institutet rekommenderat konsumtion av fisk endast en gång i veckan, blir slutresultatet ungefär detsamma.

Om man har grundad anledning att tro att människor efter allt som sagts om kvicksilverhalten är försiktiga i sin konsumtion av insjöfisk och nöjer sig med att äta ett mål fisk i veckan är de nuvarande reglerna således tillräckliga. Är man tveksam på den punkten och tror att informationen inte har nått ut till alla, kanske man skall överväga att avstänga även vatten där det konstaterats lägre halter än 1 mg per kg. Då skulle, som vi vet, flertalet av de svenska sjöarna bli svartlistade.

Ja, herr Jansson, detta är saker och ting som får mycket vittgående konsekvenser för många människor i detta land. Finns det då inte anledning att säga att vi, innan vi gör en korrigering, verkligen bör förvissa oss om att den korrigeringen är motiverad?

Av en notis i en tidning i dag framgår att vid ett styrelsesammanträde inom statens institut för folkhälsan i går beslöt man tillkalla en särskild expertgrupp som skall penetrera dessa frågor och lägga fram förslag om förändringar anses nödvändiga.

Till herr Janssons information kan jag även säga att vi direkt från departementet har vänt oss till svenska ambassaden i Tokyo och begärt att få närmare informationer om de japanska förhållandena och om vilka åtgärder som där vidtagits. Såvitt vi har kunnat finna — åtminstone av vad som hittills framkommit — har man inte ens i Ja-

Svar på fråga ang. kvicksilverhalten i fisk

pan, där man haft denna svåra olycka, ännu reglerat konsumtionen av fisk. Det är emellertid möjligt att vi är okunniga på den punkten, och därför har vi ansett det nödvändigt med informationer om en rad förhållanden. Vi hoppas att de ytterligare rapporter som vi kan få från Japan skall kunna bilda underlag för en bedömning av dessa frågor i framtiden.

Herr Jansson undrar varför vi skall nöja oss med sådana informationer utifrån och varför vi inte i stället kan forska själva. Jag tror inte att det finns något land, herr Jansson, som har så många människor sysselsatta med att forska beträffande detta problem som vi har i Sverige. Vi har anvisat mycket pengar till denna forskning, och för närvarande pågår undersökningar av befolkningsgrupper som har särskilt hög konsumtion av kvicksilverhaltig fisk; man undersöker variationerna i fiskkonsumtionen inom olika befolkningsgrupper och det pågår en rad djurexperiment. Nya värderingar av fisk från olika vatten görs också ständigt, och hälsovårdsnämnderna har erinrats om möjligheterna att kostnadsfritt få analyser utförda om de skickar in prov på fisk från olika vatten.

Det tar tid att kartlägga alla våra fiskevatten och analysmetoden är inte enkel — den kräver att vi engagerar ganska mycket folk för denna uppgift. Jag tror likväl att detta arbete är nödvändigt.

I verkligheten håller vi alltså på med att själva försöka skaffa oss ett faktaunderlag i dessa frågor som är bättre än det som står till buds utifrån.

Med detta tror jag att jag har svarat på de ytterligare frågor som herr Jansson hade anledning att ställa.

Herr JANSSON (vpk):

Herr talman! Jag noterar självfallet med tillfredsställelse alla de åtgärder som jordbruksministern redovisar. Man tar emellertid ofta upp en diskussion

närmast för att dryfta de åtgärder som man tycker återstår att vidtaga.

Påståendet att inget land har så många forskare sysselsatta med detta som vi har är naturligtvis mycket svårt att bedöma. Jag vill inte alls beskylla statsrådet för någon självbelåtenhet med anledning av att han använder en sådan formulering. Hans påstående kan vara riktigt, men det är mycket svårt att belägga det.

Jag vill å andra sidan peka på det förhållandet att de forskare, som alldeles nyligen slog larm och påpekade att statens institut för folkhälsan faktiskt inte hade agerat fullt i nivå med sin uppgift på detta område, inte var direkt ålagda att arbeta med dessa frågor utan hade tagit upp spörsmålet av eget intresse och känsla av ansvar.

Vad det gäller på detta område är att snabbt få reda på vad som skall göras för att stoppa kvicksilverutsläppen. Kunde inte därvidlag något mera rigorösa åtgärder rekommenderas av departementet mot de industrier som alljämt tar sig friheten att i profityfte förstöra våra vatten och därmed kanske fördärva människor? Vi vet ju inget om de långtidseffekter som födoämnenas kvicksilverhalt har på våra hjärnceller, på cancerfrekvens och annat, men vi vet ändå att kvicksilvret är mycket farligt.

Herr talman! Låt mig, även om jag inte vet om tiden medger det, erinra om docent Tejnings provserie över kvicksilverhalten hos gravida kvinnor och nyfödda barn. Jag tycker att det material han lägger fram är ganska skrämmande. Av det framgår att de nyfödda barnen i genomsnitt har 27 procent högre kvicksilverhalt i blodet än sina mödrar. Hur mycket högre kvicksilverhalt kan då barn till mödrar med stor fiskkonsumtion uppvisa? Man har ju hittills inte undersökt så många av vårt lands invånare i detta avseende. Jag menar att utredningarna måste bedrivas snabbt, om vi inte skall riskera att

Svar på fråga ang. kvicksilverhalten i fisk

den fisk som vi vill köpa måste receptbeläggas.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Bara ytterligare några få ord. Det är möjligt att det kan finnas andra länder där man forskar mer på detta område än vi gör. Måhända var jag något för tvärsäker på denna punkt. Men om jag håller mig till de publicerade arbeten i form av inventeringar på området, vilka finns att tillgå, vågar jag nog upprepa mitt påstående, särskilt med beaktande av de begränsade resurser vi har i vårt land i jämförelse med de som stormakterna har.

Jag vill emellertid också, herr Jansson, för att inget missförstånd skall uppstå framhålla att jag absolut inte vänder mig mot den grupp av unga forskare, som på olika sätt har engagerat sig i dessa frågor. Tvärtom tycker jag att det är mycket välkommet att en hel rad unga vetenskapsmän verkligen har ägnat sig åt miljöfrågorna och skapat debatt kring dessa spörsmål. Jag tycker dock att man då också skall ge myndigheten i fråga, i detta fall statens institut för folkhälsan, ett erkännande för det positiva i att man bjudit in dessa forskare till en öppen diskussion kring frågorna för att man skall kunna komma fram till ett ännu bättre underlag för sitt handlande.

Härefter meddelade herr förste vice talmannen att herr Ståhl begärt ordet; och beslöt kammararen att beträffande denna fråga upphäva den i § 20 mom. 4 kammararens ordningsstadga föreskrivna inskränkningen i yttranderätten.

I enlighet härmed lämnades ordet till

Herr **STÅHL** (fp), som yttrade:

Herr talman! Jag vill bara göra ett par reflexioner. Den första är att man självfallet med stor tillfredsställelse hälsar att styrelsen för folkhälsoinstitutet nu har skaffat sig en vetenskaplig

panel, som man kan få ordentliga besked av. Och, herr statsråd, jag vill tillägga att det verkligen är på tiden att så sker. De svävande uppgifter, de misstolkningar av japansk statistik som förekommit och alla motsägande påståenden mellan experter här hemma och på andra håll om vad som är skadligt eller inte i detta fall har medfört oerhörda konsekvenser. I det län som jag har äran att här representera har en stor yrkesgrupp, vänernfiskarna, på grund därav praktiskt taget över en natt blivit urståndsatta att skaffa sig sin utkomst. Dessa yrkesfiskare anser naturligtvis, och jag instämmer med dem, att om det är ett faktum att insjöfischen är otjänlig som människoföda, så skall något sådant fiske inte förekomma. Men den yrkesgruppen och de oräkneliga fiskätarna här i landet har berättigade anspråk på att inte behöva bli offer för gissningar, antaganden och felläsningar. De vill ha objektiva fakta, så att de vet vad de skall hålla sig till.

Utöver det som statsrådet här anfört vill jag tillägga att nu får vi äntligen en expertpanel, vilken jag gärna skulle se utökad med experter utifrån som inte har varit inblandade i den tidigare i långa stycken förvirrade diskussionen. Vi fick ett exempel på den förvirringen i TV för inte så länge sedan. Trots att programmet i många avseenden var mycket trevligt gjorde det ändå ett synnerligen svävande intryck.

När vi nu får en expertis som vi kan känna förtroende för skall departementet inte göra några egna bedömningar utan man skall bygga på de fakta som presenteras. Jag förutsätter också att det inte läggs fram några påståenden förrän man är säker på att man kan stå för dem. Man bör kunna tala om vad som verkligen är tjänligt eller otjänligt som människoföda. Som herr statsrådet vet är fisk i allmänhet utmärkt som människoföda och har varit det i oräkneliga generationer här i landet. Och

Svar på fråga ang. fasta studiegångar vid de filosofiska fakulteterna

fisken behöver kanske inte utdömas som människoföda på de grunder som man nu har kommit fram till på en höft. Här är det verkligen högst nödvändigt att komma fram till fakta.

Vidare anförde:

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Jag tyckte att herr Ståhl motsade sig själv. Han hälsade med tillfredsställelse att den expertgrupp som skall bedöma dessa frågor och utfärda rekommendationer blir större, och sedan sade han att man inte i kanslihuset skall göra några egna bedömningar i detta sammanhang. Så långt var det rätt, och så långt håller jag med herr Ståhl. Men mot slutet av inlägget verkade det som om herr Ståhl i alla fall räknade med att vi skulle göra en del självständiga bedömningar.

Jag tror nu inte att det går för vare sig mig eller annan ledamot av regeringen att göra någon annan bedömning än den som expertisen kommer fram till. Dess bedömning måste vi i sådana fall som detta alltid ha som utgångspunkt för vårt handlande.

Herr **HEDIN** (h):

Herr talman! Jag vill knyta an till det som jordbruksministern slutade med, att vi naturligtvis måste lita till expertisen. Men det som är det mest beklagliga i denna fråga är ju att det har kommit så många olika besked från expertisen. Man har inte kunnat få någon bestämd uppfattning om vad som är farligt och vad som inte är farligt. Detta att sprida uppgifter som inte är klart dokumenterade tycker jag är att betrakta som något ansvarslost.

Herr Ståhl har nyss redovisat vilka svårigheter som uppstått för yrkesfiskarna. Det gäller inte bara yrkesfiskarna i Vänern, som herr Ståhl närmast talade om, utan också yrkesfiskarna i t. ex. Mälaren och Hjälmaren — ja, i hela vårt land.

Det har ju blivit en minskad konsumtion av fisk — och det gäller även den fisk som garanterat absolut inte kan innehålla något kvicksilver. Följden har blivit betydande inkomstminskningar för en mycket stor del av hela fiskarkåren. Detta är det verkligt stora problemet för fiskarna i sammanhanget.

För det första gäller det nu att ge fiskarna en rimlig ersättning för det inkomstbortfall som de drabbats av inte bara i de vatten som blivit svartlistade utan också i andra områden, där verkningarna av allmänhetens minskade fiskkonsumtion blivit kännbara. För det andra — och det är en mera långsiktig fråga — gäller det att få stopp på det kvicksilverutsläpp som sker från olika industrier. Går det att åstadkomma ett sådant stopp kan förhållandena naturligtvis ändras till det bättre på relativt kort tid, eftersom det är en ganska hastigt omsättning på de flesta fiskarter.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. fasta studiegångar vid de filosofiska fakulteterna

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet **MOBERG**, som yttrade:

Herr talman! Herr Nordstrandh har frågat chefen för utbildningsdepartementet, om han anser det vara möjligt att påbörja reformen med fasta studiegångar vid de filosofiska fakulteterna redan från och med höstterminen 1968. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Inom universitetskanslersämbetet arbetar för närvarande en särskild arbetsgrupp med uppgift att utreda frågan om en fastare organisation av utbildningen fram till primärexamen vid de filosofiska fakulteterna. Innan gruppens arbete är avslutat — vilket beräknas ske inom kort — är jag inte beredd att

Svar på fråga ang. fasta studiegångar vid de filosofiska fakulteterna

närmare uttala mig i den av herr Nordstrandh väckta frågan.

Vidare anförde:

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Moberg för svaret.

Jag måste uppriktigt säga, att jag hade väntat att statsrådet skulle ha deklarerat att tiden nu är så långt liden, att det inte går att besluta om att tillämpa fasta studiegångar — som vi ännu inte sett till — från och med höstterminen 1968. Ett sådant besked väntar universitetsmyndigheterna, arbetsmarknadsorganisationerna och studentkåreerna på.

Det är att beklaga att statsrådet Moberg redan blivit så miljöpåverkad att han inte velat lyssna på förnuftsskäl och väl underbyggda råd. Läget är helt enkelt det, herr Moberg, att universitetskanslersämbetets betänkande för närvarande föreligger i korrektur och — enligt vad jag inhämtat — beräknas bli offentlig i början av mars. Universitetskanslersämbetet avser att remittera betänkandet till universiteten för yttrande. Det tar sin tid. Sedan skall remisshandlingarna ordnas och så skall förslaget överlämnas till utbildningsdepartementet, vilket — har jag fått uppgift om — beräknas kunna ske först i maj månad.

Menar statsrådet, om nu detta är riktigt, att det då finns tid för att fatta beslut — ärendet skall ju föreläggas riksdagen — att informera studenterna om saken samt bereda lärarna tillfälle att lägga om undervisningen och planera för höstterminen? Jag tror för min del inte att det finns tid härför, och jag tycker att herr Moberg trots allt borde ha kunnat dra den rätta slutsatsen i dag. Under alla förhållanden måste den rätta slutsatsen dras i början av mars.

Jag skulle sätta värde på om statsrådet Moberg ville tala om, vad som gör

att han fortfarande hoppas kunna klara saken i vanlig ordning. Hoppet är ju det sista som överger även ett statsråd.

Herr statsrådet **MOBERG**:

Herr talman! Det är mycket enkelt. Vi har här i landet sedan länge som praxis att när vi har gett en myndighet i uppdrag att utreda en sak prövar vi inte dess förslag innan det ligger på bordet. Det är den enkla anledningen till att mitt svar fick en sådan utformning.

Det är självklart att vi noga följer denna fråga i departementet. Vi har fått motta åtskilliga uppvaktningar och skrivelser i detta ärende, men vi måste se vad förslaget från denna arbetsgrupp innebär innan vi kan ta ställning. Så fort detta förslag är lagt på bordet i universitetskanslersämbetet kommer regeringen omedelbart att pröva frågan, om det då finns rimlig anledning att räkna med att reformen skall kunna sättas i verket redan nästa höst.

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! Det är självklart, herr Moberg, att någon regeringens prövning av ett förslag inte kan äga rum förrän förslaget finns på bordet, men det är inte detta det rör sig om utan om huruvida tidsschemat kan bli ett annat än det jag har presenterat, ett annat tidschema som skulle göra det möjligt att fatta ett beslut i så god tid, att de nödvändiga informationerna osv. verkligen kan komma till stånd innan studierna skall begynna.

Det har sagts — även om det är en liten överdrift — att om fem månader kommer, om det är möjligt, den största reform inom universiteten som någonsin gjorts. En sådan får inte genomföras i något hastighetens och panikens tecken. Handlägg denna sak försiktigt, herr Moberg, så att det inte uppstår en oerhörd villervalla! Det är mycket lätt att gå ryktbar till universitetshistorien och det finns många sätt att nå odödlig-

Svar på fråga ang. samarbetet mellan olika former av räddningstjänst

heten, men det som herr Moberg är på väg emot, ehuru han inte vill ge ett klart svar beträffande vad som kommer att ske, är avgjort det sämsta.

Herr statsrådet **MOBERG**:

Herr talman! I stora frågor handlar regeringen inte i panik. En del av förslaget är tidsplanen. Den kommer att prövas så fort förslaget ligger på bordet.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på fråga ang. samarbetet mellan olika former av räddningstjänst

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **LUNDKVIST**, som yttrade:

Herr talman! Herr Wiklund i Härnösand har frågat mig, om jag kan meddela läget för dagen beträffande samarbetet mellan olika former av räddningstjänst och om jag kan uppge när ett på räddningstjänstutredningens överväganden baserat förslag om samordning kan väntas bli förelagt riksdagen.

Räddningstjänstutredningen har i uppdrag bl. a. att utreda hur erforderlig samordning av nu organiserad räddningsverksamhet bör ske. Den kartläggning av förhållandena som måste ligga till grund för övervägandena i frågan görs inom utredningen. I stort kan sägas att samordningen av olika grenar av räddningstjänsten främst sker hos länsstyrelserna. De har i stor utsträckning, i samråd med andra statliga och med kommunala myndigheter, utarbetat planer för samordning av de resurser som finns för olika slag av räddningstjänst. Som exempel kan nämnas att några länsstyrelser sommaren 1967 med framgång ledde åtgärder mot oljeutsläpp i kustvattnen i södra Sverige.

Räddningstjänstutredningens arbete

beräknas pågå hela år 1968. När förslag grundade på utredningens arbete kan läggas fram är det alltså för tidigt att säga något om nu.

Vidare anförde:

Herr **WIKLUND** i Härnösand (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lundkvist för svaret.

Jag och troligen många med mig anser att den nuvarande situationen i fråga om samordningen av räddningstjänsten är mycket otillfredsställande. Man måste bl. a. ganska snabbt få till stånd en centralisering av larmorganet. Många händelser har under senare år fört i bevis att det verkligen brådskar inom denna sektor.

Av svaret framgår att man främst har inriktat sig på en samordning av räddningstjänsten vid sjökatastrofer och de senaste årens oljeutsläpp. Men vi har i vårt land även ett betydande behov av en samordning av räddningstjänsten till lands. Vi har t. ex. ett ganska långt vägnät och en fjällvärld där det ofta uppstår katastrofsituationer. Fjällturismen och den ökade vägtrafiken kräver ofta snabba åtgärder. Till sjöss har man att ta hänsyn till inte bara oljeutsläppen utan även det ökade antalet fritidsbåtar, som blir snabbare och farligare med det nya lättare material som de byggs med.

Det kan anföras många exempel på bristande samordning som lett till katastrofer vilka kanske kunnat avvärijas om man haft en samordnad larmtjänst. Jag förstår att vi måste avvakta räddningstjänstutredningens förslag men ifrågasätter om inte samhället borde ge länsstyrelserna besked om att en kraftfull samordningsverksamhet bör bedrivas. Jag har en känsla av att det i dag ofta beror på initiativkraften hos landshövdingarna om någon samordning kommer till stånd.

Det är en central fråga för samhället att vi får en samordning och att den

Svar på fråga ang. förutsättningarna för en utvidgad malmbrytning i norra Sverige

fungerar så, att en räddningsaktion i katastrofsituationer kan sättas i gång utan dröjsmål.

Jag ber att än en gång få tacka för svaret.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **LUNDKVIST**:

Herr talman! Herr Wiklund i Härnösand uppehöll sig i sitt anförande särskilt vid frågan om larmtjänsten. Jag kan meddela att räddningstjänstutredningen genom AB Teleunderhåll låter utreda frågan om en total samordning av alla larmsystem. För närvarande finns inom televerket SOS-numret 90 000 över vilket man når brandkår, ambulans, flygräddning, sjöräddning och polis. Vägverket undersöker dessutom möjligheten att sätta upp larmtelefoner utefter motorvägarna.

Alla de frågor som herr Wiklund i Härnösand tog upp ligger sålunda inom ramen för räddningstjänstutredningens kompetens och är föremål för dess uppmärksamhet och intensiva arbete. Jag vågar dessutom säga att länsstyrelserna är fullt medvetna om sin roll i dessa sammanhang.

Herr **WIKLUND** i Härnösand (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lundkvist, speciellt för det sista han sade. Vi har sett exempel på att man ringt till sjöräddningen och blivit hänvisad till någon annan institution, och under tiden har situationer uppstått som förvärrat katastroferna. Jag är mycket tacksam om samordningen hos televerket snart kommer till stånd.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Svar på fråga ang. förutsättningarna för en utvidgad malmbrytning i norra Sverige

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet Wickman, som yttrade:

Herr talman! Fru Marklund har frågat mig, om jag vill uttala mig om förutsättningarna för en utvidgad malmbrytning i norra Sverige.

Förutsättningarna för en ökning av malmbrytningen är dels att malmreserver finns av sådan natur att konkurrenskraftig produktion kan upprätthållas, dels att marknadens efterfrågan på malm utvecklas så att leveranserna kan ökas utan alltför ogynnsamma prissänkningar.

Genom den omfattande prospektering, som utförs i norra Sverige av Sveriges geologiska undersökning, LKAB och enskilda företag, har på senare år de kända malmreserverna ökat avsevärt.

Marknadsutvecklingen på järnmalmsonrådet har under en lång följd av år varit ogynnsam och LKAB har sedan år 1957 fått vidkännas en drygt 40-procentig prissänkning. Brytningen har ändå under det senaste decenniet kunnat väsentligt ökas. Enligt undersökningar av internationella organ torde ett överutbud av järnmalm vara att vänta på marknaden under åtskilliga år framöver. Trots detta beräknar LKAB att successivt, låt vara med temporära bakslag, kunna öka sina leveranser. Under år 1969 väntas således LKAB kunna genomföra sin hittills största årliga ökning av leveranserna. Viss total ökning av arbetsstyrkan hos LKAB beräknas ske i samband med bemanning av nya anläggningar och ökad produktion.

På sulfidmalmsområdet fluktuerar priserna starkt men kvantitativt är avsättningsmöjligheterna goda. Boliden har under senare år utvidgat sin malmbrytning. Beträffande vissa staten tillhöriga sulfidmalmer pågår undersökningar om förutsättningarna för att påbörja brytning.

Sammanfattningsvis kan sägas att utsikterna för nya malmfynd är goda och att redan gjorda fynd efter närmare undersökning kan visa sig brytvärda.

Svar på interpellation ang. viss begränsning av förbudet mot jakt

Självfallet är det min avsikt att vidta alla de åtgärder från statens sida som visar sig påkallade för att åstadkomma en ökning av en lönsam malmbrytning i norra Sverige.

Vidare anförde:

Fru **MARKLUND** (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Wickman för svaret på min fråga. Självfallet är jag tillfreds med statsrådets besked om utsikterna för den närmaste tiden vad gäller malmleveranser och undersökning av nya malmfynd. Av kända skäl var min fråga allmänt formulerad, men jag vill säga att den främst hade föranletts av landshövding Ragnar Lassinanttis uppseendeväckande förslag om att erbjuda exploateringen av malmfyndigheterna i Kaunisvaara till ett finskt bolag.

Utredningarna om kaunisvaaramalmen har pågått orimligt länge. Under tiden har arbetslösheten trots en kraftig utflyttning i området varit mycket svår, och det är den fortfarande. Initiativ till annan industrialisering har inte varit till fyllest.

Mot den bakgrunden uppfattade jag landshövdingens utspel som kritik mot den näringspolitik som hittills bedrivits i övre Tornedalen. Om ett finskt bolag antas ha förutsättningar att sätta i gång lönande gruvdrift i detta område, måste förutsättningarna rimligtvis vara ännu bättre för LKAB, som förfogar över tekniska resurser överlägsna motsvarande finska bolags och dessutom tillsammans med andra svenska gruvägare har en stor försäljningsorganisation och bedriver omfattande forskning.

Den främsta motiveringen för att få till stånd industrier i övre Tornedalen är naturligtvis att ordna sysselsättning för de människor som bor där och att ekonomiskt utveckla denna landsdel. Eftersom det i förslaget förutsätts att ett par hundra arbetslösa skall beredas anställning av det finska bolaget och att lönerna skall vara i nivå med övriga

norrbottniska gruvarbetares, kan det kanske tyckas att det skulle vara likgiltigt vem som står för gruvdriften. Men gruvdriften har ju också en allmän samhällsekonomisk och social betydelse. De aspekterna ryms inte inom min enkla fråga, men de motiveras ingående i vpk-motioner vid innevarande riksdag. De krav som motionsvägen ställs om statliga åtgärder för att överföra mineraltillgångar o. s. v. i samhällets ägo hänger nära samman med min fråga.

Jag tackar än en gång för svaret och hoppas att jag kan tolka statsrådets uttalande i svarets sista mening som positivt även vad det gäller kaunisvaaramalmen.

Herr statsrådet **WICKMAN**:

Herr talman! Fru Marklund sade att hennes fråga till mig av kända skäl var allmänt formulerad. Jag kan tillägga att svaret på fru Marklunds fråga, av skäl som fru Marklund säkerligen begriper, också måste bli allmänt formulerat. Jag vill inte gå in på en offentlig diskussion om konkreta ekonomiska projekt. När sådana är färdiga att underställas riksdagen kommer detta att ske. Jag vill därför nu endast upprepa vad jag framhöll i avslutningen av mitt svar, nämligen att vi från regeringens sida gör allt vad som kan göras för att öka förutsättningarna för en lönsam malmbrytning i norra Sverige.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 9

Svar på interpellation ang. viss begränsning av förbudet mot jakt

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**, som yttrade:

Herr talman! Herr Hedin har frågat, om jag vill medverka till att förbudet mot nattjakt med skjutvapen ändras så

Svar på interpellation ang. viss begränsning av förbudet mot jakt

att berättigad jaktutövning inte försvåras eller omöjliggörs.

De ändrade bestämmelserna om nattjakt, d. v. s. jakt under skymning och mörker, har föranletts av remissyttrandet över jaktutredningens betänkande. Som skäl för ett utvidgat förbud mot nattjakt åberopades de risker för skadskjutning och vådaskjutning som är förenade med nattjakt samt behovet av bättre möjligheter att komma till rätta med det nattliga tjuvskytet.

I jaktstadgan har emellertid beaktats att jakt i vissa fall bör få ske efter solens nedgång. Med den nya syn på jakten som kommit till uttryck i stadgan har det dock tett sig naturligt att förbudet mot nattjakt får utgöra en huvudregel, från vilken dispens kan meddelas vid behov. Tillståndstvång för nattjakt har sedan länge med gott resultat tillämpats i flera län med länsstyrelsen som tillståndsmyndighet. Antalet län med en sådan ordning utökades för övrigt för några år sedan efter framställning från jägarhåll.

Med hänsyn till vad jag nu anfört finner jag inte skäl att för närvarande överväga ändring av de bestämmelser som åsyftas i interpellationen.

Vidare anförde:

Herr HEDIN (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min interpellation, samtidigt som jag beklagar att svaret inte är så positivt som jag hade hoppats.

Sällan har väl ett beslut i en kungl. förordning mötts med sådan indignation av de berörda som beslutet om generellt förbud mot nattjakt. Detta framgår inte minst av reaktionerna i fackpressen. Sålunda skriver t. ex. tidskriften Svensk Jakt i ledaren i det nyligen utkomna februarinumret bl. a.: »Vi skall därför denna gång inskränka oss till en granskning av *det generella nattjaktförbudet*. Det kan utan överdrift fast-

slås att detta kom som en veritabel kallduch för jägarkåren och att det på goda grunder mottogs med lindrigt talat blandade känslor.»

Tidningen fortsätter: »Den egentliga nattjakten, d. v. s. jakt under tiden från en timme efter solens nedgång till en timme före dess uppgång, kan väl diskuteras, men borttagandet av skymningstimmen måste betecknas som ett mycket hårt ingrepp; en orimlig bestämelse, som i onödan skapat krångel och svårigheter för en stor grupp lojala människor i utövningen av deras hobby.

Skymningstimmen är värdefull för jägarna och dessutom direkt nödvändig för bl. a. följande fullt acceptabla jaktformer: sträckjakt på änder, vakjakt på rådjur, hjort och grävling, skytte vid nattkvist på kråkfågel och duva, skytte på främst ungräv under sensommaren (vid gryt och i öppna marker). Dessa slag av jakt är för framtiden beroende av ovissa dispensmöjligheter (7 § 1 mom. JS) eller också helt kriminaliserade av den nya jaktstadgan. Gemensamt för de uppräknade jaktformererna är att de samtliga tillhör den s. k. stilla jakten, vilket innebär ett minimum av störning i markerna. I samtliga fall, utom vid sträckskytte på änder, är skotten synnerligen enkla, i en del fall användes i växande omfattning kikarsiktesförsedda kulvapen, och riskerna för skadskjutning är mindre än vid de flesta andra jaktformer. Oavsett vilket slag av jakt som utövas, med hund eller utan, har jaktens avslutning tidigare givit sig av sig själv, då skymningen ca tre kvart efter solnedgången i regel är så tät, att jakten avbrytes.

Ljusförhållandena kring solnedgången medger regelmässigt att fullt säkra skott avges. Varje lojal jägare måste därför i framtiden, dag för dag, minut för minut, hålla reda på tidpunkten för solens nedgång på den ort, där han befinner sig, och helst stå med klockan i handen under senare delen av eftermiddagen, eftersom det är en brottslig

Svar på interpellation ang. viss begränsning av förbudet mot jakt

handling att i goda ljusförhållanden skjuta ett vilt en minut efter dessa klockslag. Ingen bör egentligen förundra sig över att jägarna är upprörda och tycker att regleringsnitet drivits för långt och att man med nattjaktförbudet i nuvarande utformning kastat ut barnet med badvattnet.»

Och ledaren slutar på följande sätt: »Då det gäller den vanliga småviltjakten efter t. ex. hare och fågel framstår det emellertid såsom orimligt och onödigt att på sätt som nu sker sätta ett definitivt stopp vid solnedgången.»

Frågan har också kommenterats i tidskriften Jaktmarker och Fiskevatten, vars omdöme i ledaren är ännu hårdare. Det heter där bl. a.:

»Vi har fått genomgripande ändringar i jaktlagen och jaktstadgan. Ett flertal av dessa är högst betänkliga, och de har satts i kraft så brådstörtat att det hela verkar överrumpling. — — — Naturvård och viltvård har fått en mera framträdande plats än tidigare, så långt är det bra. Syftet att humanisera jakten är likaledes oantastligt. I övrigt bär författningstexten i en rad väsentliga avsnitt uppenbara spår av att författaren saknar de elementäraste kunskaper i jaktutövning. — — — Jaktstadgans nuvarande utformning beträffande totalförbudet mot natt- och skymningsjakt — bortsett från vad som gäller för älgen — går tvärt emot 1) 1949 års jaktutredning med en enhällig sakkunnigrupp, 2) remissyttranden från kungens egen jaktvårdsmyndighet, d. v. s. naturvårdsverket, 3) den gamla jaktvårdsmyndigheten domänstyrelsen samt 4) Jägareförbundet.»

Så långt alltså dessa tidskrifter. För min del tycker jag att det är särskilt anmärkningsvärt att man inför en bestämelse som inte har något som helst stöd hos de direkt jaktsakkunniga organen eller hos dem som direkt berörs av frågan, nämligen över en kvarts miljon jägare här i landet. Svenska jägareförbundet har t. ex. inte på något sätt

medverkat — inte ens blivit tillfrågat om denna reform, enligt uttalande i en av de artiklar jag citerade.

Vilka skäl finns då för ändringen? Ja, jordbruksministern säger att som skäl åberopats dels de risker för skadskjutning och vådaskjutning som är förenade med nattjakt, dels behovet av bättre möjligheter att komma till rätta med det nattliga tjuvskytet. Jordbruksministern talar hela tiden om nattjakt och säger att tillståndsvång för nattjakt redan med gott resultat tillämpats i ett antal län — det gäller vissa län i södra Sverige samt Gotlands län. Men när jordbruksministern använder ordet nattjakt är det ju egentligen inte sådan det är fråga om, utan det är fråga om skymningsjakt. I de län som jordbruksministern avser har man tidigare fått jaga under en timme från solens nedgång, och det är just förbudet mot att nu jaga under denna timme som man reagerar så kraftigt mot, enligt min mening med all rätt.

Man skulle nästan kunna tro att denna jaktstadga är skriven för tropikerna, där ju skymningen kommer nästan omedelbart efter det att solen gått ned, och inte för våra trakter med långa, ljusa kvällar, med lång gryning och lång skymning. Ju lägre solen står på himlen, såsom fallet är nu under vintertiden, desto längre blir också skymningen och gryningen. Därtill kommer snön, som ytterligare förbättrar ljusförhållandena.

När det gäller de påstådda riskerna för olyckliga skott vill jag fråga jordbruksministern: Vilka bevis finns det för att det förekommit skadskjutning och vådaskjutning som berott på att det hittills funnits laglig möjlighet att avlossa skott mot vilt under skymning? När, var och i vilken omfattning har något sådant inträffat? Det är klart att olyckor kan ha förekommit. Men finns det något som visar att frekvensen av sådana olyckor varit större under skymning?

Det andra skäl som åberopas var allt-

Svar på interpellation ang. viss begränsning av förbudet mot jakt

så att det skulle bli lättare att komma till rätta med tjuvskytten. Men kan detta verkligen bli lättare om man genom denna bestämmelse får de laglydiga jägarna att ge sig hem tidigare än vad de annars behöver göra? Blir det inte tvärtom så, att tjuvskyttarna får mycket större frihet och större möjligheter att vara ute i markerna utan att bli fast?

Ledarskribenten i Jaktmarker och Fiskevatten, som jag nyss citerade, har anfört ett möjligt skäl för att detta förbud har kommit till stånd. För min del skulle jag kunna tänka mig att det är att betrakta som något av ett olycksfall i arbetet. Sådana kan ju inträffa, och personligen skulle jag vara fullt beredd att överse med olycksfallet, om det blir någon ändring som leder till vettiga förhållanden för jägarna. Och jag tror att alla jägare skulle se saken på det sättet. Det är därför min förhoppning att orden »för närvarande» i sista meningens av jordbruksministerns svar innebär att han i alla fall inte är främmande för tanken att så småningom göra en ändring här.

Om det skulle vara fallet vill jag framhålla, liksom jag gjort i interpellationen, att bestämmelsen om en timme före och en timme efter inte anses vara tillräcklig, i synnerhet inte för sjöfågelsjakten. Här vid ostkusten och sannolikt även på andra håll bedrivs ju den jakten på det viset, att man går ut och sätter sig med vettar, uppstoppade eller konstgjorda fåglar, innan det över huvud taget är skjutljus. Man inväntar gryningen, och det bästa skyttet har man just när det blir så pass mycket gryning att man kan skjuta. Då först flyger fåglarna och man kan börja jakten. Ljuset är då fullt tillräckligt — ute på havet blir det mycket ljusare än inne på land. Fastän jag varit med så mycket är det svårt för mig att i efterhand exakt säga när den här tidpunkten inträffar i förhållande till solens uppgång, men jag är alldeles säker på att det rör sig om mer än en timme —

jag har frågat många erfarna jägare som ansett att en och en halv timme bör räcka. Det finns också jägare som anser att den tiden är för liten, men jag tror att man skulle kunna vara tillfreds med en och en halv timme i detta fall.

Enligt min mening är det angeläget att man inte stoppar en jakt, som inte på något sätt innebär risker för skadskjutning — det är mycket lättare att skjuta då, därför att fåglarna ofta simmar upp eller faller i vettarna; senare på morgonen kan det bli fråga om betydligt svårare skott.

Nu skulle jag vilja fråga om jordbruksministern — intill dess vi får en ändring av de generella bestämmelserna i den riktning jag hoppas på — är beredd att medverka till att man får dispens för t. ex. sjöfågelsjakten så att jaktens hittillsvarande omfattning inte inskränks. Det skulle alltså innebära att man får börja jakten tidigare än som är sagt i jaktstadgan. Dessutom behöver man få dispens i första hand för alla de speciella jaktformer som direkt nämndes i ledaren i Svensk Jakt.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Herr Hedin har varit vänlig att läsa långa stycken ur Svensk Jakt och ytterligare någon tidskrift. Självfallet följer vi med hur tidskrifterna behandlar våra förslag och ställningstaganden; därför innebar inte uppläsningen något nytt.

Herr Hedin tycks utgå ifrån att Svenska jägareförbundet skall fastställa de tidpunkter när jakten får börja eller skall sluta. Jag måste säga att det nog är att förenkla saken litet om man tror att det här bara gäller att ta hänsyn till vad jägaren önskar, han som skall gå ut i markerna med hoppet att lyckas fälla ett villebråd. Också andra synpunkter måste naturligtvis beaktas när vi skall bedöma innehållet i den nya jaktstadgan. Jag skall ge ett exempel

Svar på interpellation ang. viss begränsning av förbudet mot jakt

på de uttalanden som gjorts i detta sammanhang.

Statens veterinärmedicinska anstalt ställer sig frågan huruvida humanitära synpunkter skall vara geografiskt betingade och i stort sett endast gälla älg och i mindre grad hjort, rådjur och annat vilt i fråga om risken för skadskjutning under ljusförhållanden som inte är jaktligt tillfredsställande. En sådan inställning är knappast hållbar och kan inte anses förenlig med nutida uppfattning om hur jakt bör bedrivas. Tillstånd till nattjakt synes också, framhåller anstalten, svårt att förena med stadgandet i jaktstadgan att jakt inte får bedrivas så att villebrådet tillfogas onödigt lidande.

Herr Hedin frågade mig om jag över huvud taget kunde ange något exempel på att det förekommit olyckstillbud under skymningsjakt. Självklart har jag inte haft möjlighet att göra någon inventering av de olyckor som sker i samband med jakt, men om jag bara får nöja mig med att citera vad som finns att läsa i betänkandet, ett yttrande från Västmanlands läns jaktvårdsförening, så heter det där att under större delen av timmen före solens uppgång liksom timmen efter dess nedgång råder sådana ljusförhållanden att skott mot högvilt enligt föreningsstyrelsens mening inte bör avgivas. Man nämner exempel på olyckor och skadskjutningar som skett under dåliga ljusförhållanden. Det säges, att det förekommit olyckor vari älgar, hästar, kor och till och med en traktor varit inblandade. Nog förefaller det som om det skulle gå att finna exempel på att det skjutits under felaktiga premisser, att man till följd av dåliga siktförhållanden inte kunnat utöva jakten på ett riktigt sätt.

Jag har en känsla av att både den redaktör som herr Hedin citerar och han själv föreställt sig att det ställningstagande, som departementet gjort beträffande tiden för när jakten får börja och skall sluta, skulle ha tillkommit liksom

av en sinkadus, att det skulle vara någonting som vi själva hittat på. Jag fick intrycket att herr Hedin ville gällande att det närmast var ett misstag. Då vill jag säga att när det gäller totalförbud mot nattjakt, där herr Hedin anfört vissa synpunkter om undantag, så har bland remissinstanserna rikspolisstyrelsen, veterinärstyrelsen, statens veterinärmedicinska anstalt, länsstyrelsen i Gävleborgs län, länsåklagaren i Västerbottens län och Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund uttalat sig för ett totalförbud.

Beträffande den speciella frågan om jaktförbudet redan från solnedgången i stället för, som det varit förut, en timme senare och fram till en timme före soluppgången, har flera instanser ansett att man skulle stanna vid solnedgången och soluppgången som den intervall som begränsar jakten. Denna bestämmelse har föreslagits av veterinärstyrelsen, statens veterinärmedicinska anstalt, som jag tidigare återopat, och länsstyrelsen i Västerbottens län, och det finns flera organ i Västerbotten som har samma mening, likaså villforskningsrådet. Inte vill väl herr Hedin göra gällande att man i dessa sammanhang inte skulle kunna göra en bedömning också utifrån vad som är jägarintresse? Dessa instanser har således velat gå längre i begränsning än vad som angivits i den nya stadgan. Men detta har fått vägas mot andra angelägna önskemål. Oavsett hur denna bestämmelse utformas kommer — det vågar jag säga — krångel och svårigheter att kvarstå, ty det finns mycket av detta på jaktens område. Det kommer vi inte ifrån, även om vi skulle ändra på denna lilla detalj.

Men skulle det bli lättare, herr Hedin, om vi sade att jakten får pågå 1 1/2 timme efter solens nedgång och börja 1 1/2 timme innan solen går upp? Har man inte då ännu större behov av att stå med klockan i näven och kontrollera att man inte begår några fel? Jag tror

Svar på interpellation ang. viss begränsning av förbudet mot jakt

att det för de flesta är enklare att se i almanackan när solen beräknas gå upp och ned, det bör inte vara så svårt.

Vi har ju också, herr Hedin, medgivit att jakten får börja en timme före soluppgången. Då blir det ju ljusare och ljusare när jägaren ger sig ut och kanske upptäcker ett villebråd som han vill följa. Men på kvällen är det annorlunda. Då skymmer det efter hand, och då vore det allvarligare, ansåg vi, om man skulle ha kvar denna möjlighet till utsträckt jakt. Flera remissinstanser har påpekat de svarigheter som är förenade med jakt på kvällen. Vi har således tagit intryck av detta och därför, herr Hedin, anser jag att vi har ett ganska gott underlag för vårt ställningstagande i jaktstadgan i detta avseende.

Herr HEDIN (h):

Herr talman! Jag förstår självfallet att jordbruksministern måste ta hänsyn till alla de remissmyndigheter som har kopplats in. Men jag reagerade emot att det beslut som här har fattats går helt emot de direkt jaktsakkunniga organen, vilka bl. a. räknades upp i en av de ledare som jag citerade. Dessutom har man inte alls rådgjort med Svenska jägareförbundet i samband med att man övervägde att fastställa solens nedgång som en gräns. Det är bl. a. i det avseendet som jag är betänksam mot för att inte säga upprörd över det beslut som har fattats.

I fråga om risken för skadskjutningar på grund av jakt efter solens nedgång åberopade jordbruksministern vissa remissmyndigheter. Det hade sagts att skott mot högvilt efter solens nedgång i vissa avseenden varit riskabla. Det är ju en kolossal skillnad mellan högviltjakt och småviltjakt. Jag har inte alls berört högviltjakten här. Jag har t. o. m. sagt i interpellationen att det kan finnas skäl att därvidlag få denna nya bestämmelse genomförd. Men när

det gäller småviltjakten ligger det annorlunda till. Det är helt olika teknik att skjuta med kulvapen och med hagelvapen.

Vad jag tycker är särskilt anmärkningsvärt är att man inför en bestämmelse som är så ytterligt opraktisk, nämligen att jakten skall avslutas vid solens nedgång. Man skall alltså veta varje dag, med hänsyn till att det kan vara mulet, att solen går ned klockan så och så just den dagen. Det varierar ju oerhört. Jag vet inte var man skall få reda på dessa uppgifter. Jag har sökt i många almanackor, och till sist hittade jag faktiskt en med uppgifter om solens upp- och nedgång. I olika kolumner uppges där tiderna för Stockholm, Göteborg, Lund o. s. v. Den 1 februari gick solen ned klockan 16.01 i Stockholm, 16.33 — alltså en halvtimme senare — i Göteborg, 16.37 i Lund och klockan 15.00 i Luleå. Men när gick solen ner på andra ställen, och var skall man få rätt på de uppgifterna?

Den 1 februari gick alltså solen ned i Stockholm klockan 16.01. Den 15 februari går den ned klockan 16.37. Var skall man få fram uppgifterna för dagarna däremellan? Man kanske kan räkna ut det matematiskt, men det blir ju ett fantastiskt krångel, herr jordbruksminister, att exakt hålla reda på när det är tid att sluta jakten, om man vill vara laglydig.

Jordbruksministern säger att det blir lika svårt om man tar en och en halv timme före och en och en halv timme efter vilket jag har föreslagit. Nej, visst inte, ty det säger sig självt att man slutar jakten när det inte med fördel går att skjuta längre. Den tid jag har föreslagit bör vara så anpassad att det inte kan råda någon tvekan i det avseendet.

Vi har hittills litat på jägarnas eget omdöme. Också i fortsättningen bör vi kunna tro på att de slutar att skjuta när ljusförhållandena blir olämpliga. Tar man till tiden som jag har föreslagit, finns det ingen som helst anledning

Svar på interpellation ang. viss begränsning av förbudet mot jakt

för den vanlige, lojale, omdömesgille jägaren att hålla på längre än så.

Enligt min mening ligger det en aning av förmyndarmentalitet i denna föreskrift att jägarna skall sluta sin jakt precis vid en viss, helt onaturlig tidpunkt under eftermiddagen, alltså när solen går ned.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Jag tror att herr Hedin och jag kan tala mycket länge om detta problem. Vi vet alla att jaktfrågorna kan utlösa ett stort intresse. Ingen detalj kan lämnas åt sidan i sammanhanget. Herr Hedins resonemang om dessa tidpunkter och hans vidhållande av att hans ordning skulle bli bättre har jag ändock mycket svårt att följa honom i. Vore det så lyckligt, herr Hedin, att det inte gick att skjuta när det är mörkt, skulle vi inte behöva bekymra oss över detta. Vapnen är emellertid inte på något sätt kopplade till ljusförhållandena, och omdömet hos människor är inte alltid så gott som man skulle önska.

Dessa bestämmelser är naturligtvis inte tillkomna för de lojala jägare som herr Hedin talar om. Det är ju inte i första hand för dem man fastställer stadganden, utan det är för alla, även för dem som behöver en anvisning om hur de skall uppträda. Inte skulle det bli lättare, herr Hedin, om man visste med sig att man kunde skjuta 1 1/2 timme efter solens nedgång därför att det står så i författningen. Om det verkligen är mörkt vid denna tid, uppstår en mycket större oklarhet än om vi har knutit bestämmelsen till den tidpunkt da solen går ned.

Denna regel innebär ju en viss begränsning i fråga om den tid då man kan utöva jakt i förhållande till vad som har gällt förut, men det finns möjligheter till dispens för sådan jakt som helst skall ske nattetid, vilket bör vara

tillfredsställande. I flera länder har man den ordningen att jakten börjar vid soluppgången och slutar i solnedgången. Vi har det undantaget att man får börja en timme tidigare, och det kan vi ha anledning att vidhålla. Att vi skulle hamna i en så speciell, ny situation genom denna förändring har jag mycket svårt att tro.

Enligt min mening har vi inom departementet goda kontakter med Jägareförbundet. Det har visst beretts tillfälle att yttra sig över dessa frågor; i det avseendet är tydligen herr Hedin inte riktigt underrättad. Som jag tidigare har nämnt kan det emellertid finnas vissa områden i jaktstadgan, beträffande vilka vi måste göra andra värderingar och tyvärr inte kan följa den uppfattning som Jägareförbundet pläderar för. Herr Hedin har nu kritiserat detta, men jag har inte blivit övertygad om att hans argumentering på den punkten är särskilt hållbar. Om vi har i minnet den nya utgångspunkten för jaktens bedrivande — den ökade hänsynen, önskan att så långt möjligt undvika att skadskjuta och välla viltet lidande — som kommit till uttryck i den nya lagen, får också denna bestämmelse sin belysning.

Herr **HEDIN** (h):

Herr talman! Jag beklagar att jag inte lyckats övertyga jordbruksministern, och det tror jag inte att jag kan göra i fortsättningen heller — i varje fall inte i dag. Men när jordbruksministern säger att vi skall stifta lagar inte bara för de lojala, utan för alla de andra, reagerar jag verkligen mycket kraftigt. Det helt övervägande antalet jägare är dock lojala och skulle inte på minsta sätt missbruka en bestämmelse som förbjöd jakt enbart under tiden mellan 1 1/2 timme efter solens nedgång och 1 1/2 timme före solens uppgång. De som sedan inte är lojala — det är ytterst få — utan skjuter på natten skall givetvis

Svar på interpellation ang. viss begränsning av förbudet mot jakt

hållas kort. Då är det nattjakt och inte skymningsjakt, herr jordbruksminister.

Jordbruksministern sade att detta är en *viss* begränsning. Det är en oerhörd begränsning! Bestämmelsen om tiden för jaktens avslutning är synnerligen opraktisk och dessutom är många former av jakt lämpliga just efter denna tidpunkt. Tag t. ex. det som nämndes i ledaren i Svensk Jakt, sträckjakt på änder, som inte kan bedrivas förrän efter solens nedgång.

Jordbruksministern sade vidare att det skall lämnas dispens. Jag har fortfarande inte fått svar på min fråga om jordbruksministern kommer att medverka till att dispens ges för t. ex. sjöfågeljakten så att den kan bedrivas på samma sätt som nu. För den övriga jakt som påtalats, bockjakt på rådjur, jakt på räv i skymningen o. s. v., hänvisar jag till vad som står i Svensk Jakt. I vissa länder finns andra bestämmelser, det är riktigt. I Danmark t. ex. är jakten slut vid solens nedgång. Där har man emellertid generellt undantag för bl. a. jakt efter sjöfågel, som får bedrivas 1 1/2 timme efter solens nedgång.

Beträffande inkopplingen av Svenska jägareförbundet åberopade jag vad som står i ledaren i dess egen tidskrift:

»Sammanfattningsvis kan alltså konstateras att Svenska jägareförbundet — den helt dominerande jägarorganisationen i landet — inte medverkat till det nu gällande nattjaktförbudet. Förbundet har inte tillfrågats.»

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Jag vill erinra om vad jag tidigare har sagt, att nattjaktförbudet givetvis inte skall gälla utan undantag. Tvärtom är det meningen att nattjakt i regel skall få bedrivas efter t. ex. räv och mink. Vi har alltså utgått från att förbudet inte skall vara definitivt utan kunna anpassas till de intressen som föreligger.

När herr Hedin i sin argumentering kommer in på sina egna specialområden och frågar mig om sjöfågel etc. kanske jag får erinra om att vissa remissinstanser har framhållit nödvändigheten att skydda just fåglarna som ett motiv för att jakten bör avbrytas vid solnedgången. Skånska jägarsällskapet framhöll t. ex. att det för skyddet av småviltstammarna var av stor betydelse att jakten avslutades vid solnedgången. Detta gäller inte minst fasanstammen, sade Skånska jägarsällskapet. Även för vildgässens vidkommande torde en begränsning av kvällsjakten vara påkallad. Jag skulle kunna nämna fler exempel men det tjänar inte mycket till att i detta sammanhang diskutera de enskilda arterna. I den del av landet som herr Hedin kommer från har man kanske en syn på dessa frågor och i andra delar av landet har man en annan syn på dem.

När vi utfärdar en stadga som skall gälla för hela landet räknar vi naturligtvis med att länsstyrelserna i viss mån måste handlägga frågorna efter de förhållanden som råder inom olika län. Utgångspunkten är dock att vi i princip skall komma ifrån jakt under natten. Och nog borde det, herr Hedin, vara en fördel att det behövs ett dispensförfarande för jakt under natten. Om man hör ett skott smålla ute i markerna, då har man anledning att säga att nu händer något olagligt. Det är mycket svårt att konstatera detta i dag, när viss jakt är tillåten på natten.

Herr **HEDIN** (h):

Herr talman! Jag tar fasta på det fasta som statsrådet sade och hoppas, att det också i framtiden kommer att bli dispensmöjligheter för sådan jakt som nu bedrivs och som inte kan anses vara olämplig. Det hade varit bättre att få en generell bestämmelse, som inte skulle nödvändiggöra så många dispenser som det nu måste bli, men tills vidare hoppas jag på denna dispensmöjlighet.

Interpellation ang. mervärdeskattens utformning — Interpellation ang. prioritering av lokaliseringspolitiska insatser framför rörlighetsstimulerande åtgärder

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Herr Hedin får inte av mitt anförande uttolka mera än vad jag i verkligheten har sagt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Föredrogs och lades till handlingarna styrelsens för riksdagens förvaltningskontor å bordet vilande berättelse för dess verksamhet under år 1967.

§ 11

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet styrelsens för riksdagens förvaltningskontor å bordet vilande skrivelse angående sammanfattande person- och sakregister till riksdagens protokoll med bihang för åren 1961—1970.

§ 12

Föredrogs den av herr *Andersson* i Örebro (fp) vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående information om mervärdeskatt.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 13

Interpellation ang. mervärdeskattens utformning

Ordet lämnades på begäran till

Herr **ÖHVALL** (fp), som yttrade:

Herr talman! I riksdagen torde numera betydande enighet råda om att den allmänna varuskattens utformning har resulterat i icke önskvärda snedvridningar i konkurrenshänseende även mellan företag på den inhemska marknaden. Genom den nu aviserade mervärdeskatten torde flertalet av de olä-

genheter som vidlådut den allmänna varuskatten bortfalla.

Om en övergång till mervärdeskatt således förväntas tillgodose ett flertal tidigare framförda önskemål kvarstår dock vissa spörsmål som kräver särskilt beaktande. Till dessa hör bl. a. undantagen från skattskyldighet för verksamhet, som staten eller kommun bedriver. Ett statligt eller kommunalt företag som tillverkar varor eller utför tjänster inte bara för egen räkning utan även för annan statlig eller kommunal inrättningsbehov är således helt befriat från varuskatt. I praktiken bildar sålunda den offentliga sektorn — staten, landstingen och primärkommunerna — i varuskattehänseende ett frihandelsområde, inom vilket myndigheterna kan handla med varandra och arbeta åt varandra utan att betala varuskatt, medan enskilda företag inte kan komma in på denna marknad utan att belastas med skatt. Eftersom den statliga verksamheten är rikt differentierad framstår detta förhållande som en allvarlig diskriminering av det enskilda näringslivet på områden där konkurrens kan förekomma.

Med hänvisning till vad ovan anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande fråga:

Har statsrådet för avsikt att vid övergång till mervärdeskatt ge denna sådan utformning att statliga och enskilda företag kan konkurrera på lika villkor?

Denna anhållan bordlades.

§ 14

Interpellation ang. prioritering av lokaliseringspolitiska insatser framför rörlighetsstimulerande åtgärder

Ordet lämnades på begäran till

Herr **LARSSON** i Norderön (cp), som yttrade:

Interpellation ang. prioritering av lokaliseringpolitiska insatser framför rörlighetsstimulerande åtgärder

Herr talman! För de områden som fått del av de hittills gjorda lokaliseringpolitiska insatserna har effekterna varit positiva. Den tidigare ganska omfattande utflyttningen från norrlands-länen har upphört.

Hittills har de områden, som kan betecknas som glesbygder, endast i mindre utsträckning fått del av det lokaliseringpolitiska stödet. Den negativa utvecklingen i de utpräglade glesbygderna har inte kunnat brytas. Bland de åtgärder som är nödvändiga för att åstadkomma en positiv utveckling i glesbygdsområdena måste lokaliseringpolitiska insatser spela en framträdande roll. Det kommer därvid att krävas särskilda metoder för att i glesbygderna skapa underlag för ett livskraftigt näringsliv.

Bland samhällets arbetsmarknadspolitiska åtgärder i övrigt inftar omskolningsverksamheten och beredskapsarbetena en framträdande plats. Beredskapsarbetena spelar framför allt för de norrländska länen en betydande roll. I så stor utsträckning som möjligt bör eftersträvas att beredskapsarbetena för friställd norrländsk arbetskraft skall anordnas i hemregionen. Man bör undvika att använda beredskapsarbetena för att flytta arbetskraften till de befolkningsrika regionerna i södra Sverige.

Omskolningsverksamheten har ökat i omfattning under senare år. Oavsett vilka ekonomiska konjunkturer som kan komma att råda måste det bedömas nödvändigt att anordna omskolningskurser. Ur många synpunkter förefaller det emellertid inte lämpligt att använda omskolningsverksamheten för att stimulera till en omfattande omflyttning.

I anledning av att ett nytt omskolningscentrum under hösten 1968 skall starta i Furulund, Malmöhus län, har i arbetsmarknadsstyrelsens organ Arbetsmarknaden meddelats att »eleverna skall rekryteras utanför Malmöhus län,

företrädesvis från norrländska avfolkningslänen». Man hoppas kunna »locka hit arbetskraft från andra delar av landet och erbjuda båda omskolning och arbetstillfällen». Genom olika åtgärder hoppas man »kunna locka flera hela familjer från samma ort i Norrland hit för omskolning och därefter arbete». Innebörden av dessa uttalanden kan inte anses stå i god överensstämmelse med en aktiv lokaliseringspolitik. Det kan inte anses vara rimligt att samhället, samtidigt som det utvidgar sina lokaliseringpolitiska insatser, i ökad omfattning satsar på rörlighetsstimulerande åtgärder. I stället är det angeläget att man prioriterar de lokaliseringpolitiska åtgärderna och att den omskolningsverksamhet som är nödvändig syftar till sysselsättning i hemregionen.

I sammanhanget förtjänar också erinras om det utredningsarbete som pågår beträffande glesbygdfrågorna. Det kan ifrågasättas om inte de ovan nämnda rörlighetsstimulerande åtgärderna föregriper det utredningsarbete som pågår. Genom att satsa på sådana rörlighetsstimulerande åtgärder i stället för lokaliseringpolitiska åtgärder försämrar man ytterligare förutsättningarna till positiva åtgärder för sysselsättning och service som pågående utredningsarbete bör kunna leda till.

Med hänvisning till det anförda hemställes om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande frågor:

Vill statsrådet uttala sig för en prioritering av lokaliseringpolitiska insatser framför rörlighetsstimulerande insatser?

Är statsrådet beredd att, i avvaktan på utredningsarbetet angående glesbygdproblemen, vidtaga ytterligare sysselsättningsbefrämjande åtgärder i områden med brist på arbetstillfällen och iakttaga återhållsamhet i fråga om de rörlighetsstimulerande åtgärderna?

Denna anhållan bordlades.

§ 15

Interpellation ang. tillfällig ändring av vissa skördeuppskattningsområden

Ordet lämnades på begäran till

Herr HEDIN (h), som yttrade:

Herr talman! Resultatet av skördeåret 1967 kan nu i stort överblickas. Det torde i de flesta fall kunna bedömas som ett relativt gott år, men i vissa trakter har det varit bekymmersamt med bärgningen. Således finns stora områden inom vilka den vårsådda grödan blivit totalförstörd, vilket gör att jordbrukarna inom dessa områden fått vidkännas avsevärda förluster. De uppskattningar som utförts av lantbruksnämnderna ger belägg för att det rör sig om relativt stora arealer som framför allt är koncentrerade till jordbruk i skogsområden huvudsakligen i Västsverige men också i vissa andra delar av vårt land, t. ex. i Södermanland med cirka 2 000 ha obärgad vårsäd och i Västmanland.

Anledningen till den rådande situationen är den sena vårsådden, vilken medförde en sen mognad. Inte minst kom detta att ogynnsamt påverka vårveteskorörden. Vid tiden för planeringen av vårsådden framhölls vårvetet som särskilt önskvärd gröda, och denna fick en viss prisprioritering, vilket har lett till större arealer vårvete i år än normalt.

Enligt de preliminära uppgifterna från statistiska centralbyrån torde det vara ytterst få områden som kan räkna med någon ersättning från skördeskadestyddet. Detta torde bero på att det genomsnittligt blir ett tillfredsställande resultat för hela skördeuppskattningsområdet trots mycket dåligt resultat inom skogsdelen av vissa områden. En god skörd på slättbygden inom området uppväger den dåliga skörden i skogsbygden. Såvitt det är möjligt att bedöma torde det därför endast vara skördebidragen som ger möjlighet till hjälp.

Med hänsyn till de relativt stora er-

sättningar som det här kan bli fråga om torde inte de medel som normalt är disponibla för skördebidrag på långt när förslå för att täcka det aktuella behovet.

Rent principiellt borde skördeskadestyddet i det nu aktuella läget ge utdelning till lantbrukare i de här berörda områdena. Att så ej sker kan sägas bero på att skördeuppskattningsområdena ej är riktigt avgränsade med hänsyn till geografiska förhållanden.

Det bör vara möjligt att i efterhand göra en avgränsning av skilda delar inom de skördeuppskattningsområden som på angivet sätt berörts i samband med höstens skörd för att i första hand få en önskvärd ändring av resultatet för år 1967 inom dessa områden. Härigenom skulle ersättning utgå inom skördeskadestyddets ram till de lantbrukare som nu hårt drabbats. Normskörden torde behöva baseras på hela skördeuppskattningsområdet, medan den aktuella skörden bör baseras på de provytter som är belägna inom det avgränsade området, t. ex. skogsbygden inom skördeuppskattningsområdet.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd medverka till sådan tillfällig ändring av vissa skördeuppskattningsområden att lantbrukare som icke kunnat bärga sin skörd kan erhålla ersättning, även om deras skördeuppskattningsområde icke blir ersättningsberättigat enligt nuvarande beräkningsgrunder?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts fyra enkla frågor, nämligen av:

herr *Gustafson* i Göteborg (fp), till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående hjälp till dem som drabbats av jordbävningkatastrofen på Sicilien,

fru *Kristensson* (h), till herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet angående saldobesked rörande studiehjälp,

fru *Kristensson* (h), till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående rättegångskostnaderna i mål där kronan är part, och

fru *Sundberg* (h), till herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartemen-

tet angående informationen till lärare om från utlandet inflyttade elevers religionstillhörighet.

§ 17

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.26.

In fidem
Sune K. Johansson

Fredagen den 9 februari

Kl. 14.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Justerades protokollet för den 1 innevarande februari.

§ 2

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Öhvall* (fp), till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående mervärdeskattens utformning,

herr *Larsson* i Norderön (cp), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående prioritering av lokaliseringpolitiska insatser framför rörlighetsstimulerande åtgärder, och

herr *Hedin* (h), till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående tillfällig ändring av vissa skördeuppskattningsområden.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 3

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1968/69 för kungl. hov- och slottsstaterna,

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1968/69 inom civildepartementets verksamhetsområde,

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1968/69 till oförutsedda utgifter,

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor,

nr 15, i anledning av motioner om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten,

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad propositionen avser för-

svarsdepartementets verksamhetsområde,

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde,

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde,

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad propositionen avser anslag till studiemedelsfonden,

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad propositionen avser anslag till jubileumsgåva till Finland,

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte motioner,

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad propositionen avser civildepartementets verksamhetsområde,

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond,

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrat huvudmannaskap för serafimerlasarettet m. m.,

nr 26, i anledning av motioner om omställningsbidrag till vissa fiskare,

nr 27, i anledning av motioner om anslag på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 till statens hantverks- och industrilånefond, m. m.,

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1968/69 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster,

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av staten tillhörig mark m. m.,

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta till vissa personer;

bevillningsutskottets betänkande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften skall utgå för år 1968;

bankoutskottets utlåtande nr 3, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 20 § lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel, m. m., och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.

§ 4

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 25, med förslag till atomansvarighetslag m. m., och

nr 27, med förslag till ändringar i regeringsformen, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 5

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

Härmed begäres ledighet från riksdagsgörömål för deltagande i Nordiska rådets sextonde session i Oslo den 17—22 februari 1968 för

fru Ekendahl,
herrar Thapper,
Ohlin,
Skoglund,
Gustafsson i Kärby,

Cassel,
Mellqvist,
Björkman,

fru Gärde Widemar och
herr Hammarberg.

Stockholm den 9 februari 1968

För Nordiska rådets svenska delegation
Gustaf Petrén

Kammaren biföll denna ansökan.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.02.

In fidem
Sune K. Johansson